

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Partipolitiska ideologier och kommunala styrdokument

En idéanalytisk studie av Socialtjänsten i Umeå och Nacka

Johanna Falk & Emma Henning

Kandidatuppsats (SOPA 63)

HT 2015

Handledare: Anders Östnäs

Abstract

Authors: Johanna Falk & Emma Henning

Title: Party-political ideologies and municipal guidelines – an idea-analytic study of the social services in Umeå and Nacka

Supervisor: Anders Östnäs

Assessor: Anna Tegunimataka

The aim of this study is to describe and analyze the relationship between the local political government and guidelines regarding financial assistance in the two Swedish municipalities Umeå and Nacka. Earlier studies have focused on social workers' own experience of the political influence on their work, and have shown that there are differences between which political parties that have majority in the local government. In our study we have focused on the way guidelines and steering documents have been formulated, and if there are differences between the municipalities with different political parties in majority. To perform our study we have used an ideal analysis as our method. We created two ideal types based on the political ideologies of the leading political party in each municipality. For Umeå we created an ideal type for left-wing party Socialdemokraterna, and for Nacka we created an ideal type for right-wing party Moderaterna. The study showed that there are differences between the guidelines and how they are formulated, and these differences can be connected to the political party that is in majority in the local government. The conclusion is that there are major differences in the guidelines regarding financial assistance between the municipalities. The local political government therefore has a big influence on the formation of social work in the municipalities.

Key words: kommunalt självstyre, ekonomiskt bistånd, idéanalys, idealtyp, politiskt inflytande, riktlinjer, kommuner, socialnämnd, local government, financial assistance, guidelines, political influence, municipalities

Förord

Inför arbetet med denna uppsats väcktes genom diskussion tankar om Socialtjänstens organisation och styrning. Vi har båda två erfarenheter av att arbeta inom Socialtjänsten med ekonomiskt bistånd, och har genom våra erfarenheter märkt att det finns tydliga skillnader mellan olika kommuner när det gäller riktlinjer och utformning av Socialtjänstens arbete inom detta område. Vår erfarenhet är vidare att de lokala riktlinjer som upprättas i en kommun sätter stor prägel på hur arbetet bedrivs och ger därmed en stor påverkan för klienterna. Detta har väckt frågan om hur den styrande politiken i kommunen påverkar det praktiska arbetet. Denna tankegång är det som har lett oss fram till valet av ämne i vår uppsats.

Vi vill tacka vår handledare Anders Östnäs för god vägledning genom arbetets gång. Vi vill också tacka varandra för ett gott samarbete och för en rolig arbetsprocess vi tagit oss igenom tillsammans.

Innehållsförteckning

1 Problemformulering	5
1.1 Syfte	6
1.2 Frågeställningar	7
2 Bakgrund	7
2.1 Kommunens politiska uppbyggnad och styrning	7
2.2 Socialtjänstens uppbyggnad och styrning.....	8
3 Orientering om kunskapsläget	9
3.1 Maktskifte i en kommun	10
3.2 Politiskt inflytande i socialt arbete med barn och unga	12
4 Metod	14
4.1 Val av metod	14
4.1.1 Idéanalys	15
4.1.2 Forskning utifrån idéanalys som metod	16
4.1.3 Analysverktyg	17
4.1.4 Metodens förtjänster och begränsningar	18
4.2 Urval	19
4.4 Metodens tillförlitlighet	20
4.5 Etiska överväganden	21
4.6 Arbetsfördelning.....	22
5 Teoretisk referensram	22
5.1 Socialdemokraterna	23
5.2 Moderaterna	25
6 Resultat och analys	26
6.1 Ansvarsfördelning	27
6.2 Människosyn	29
6.2.1 Förmåga kontra resurser	31
6.2.2 Likabehandlingsperspektiv	32
6.2.3 Rättigheter, skyldigheter och konsekvenser	32
6.3 Arbetslinjen.....	33
6.4 Utsatta grupper	35
6.5 Låginkomstperspektivet	36
6.6 Relation till idealtypen	37
6.6.1 Ansvar - individ/samhälle	37
6.6.2 Ekonomi/näringslivets organisation.....	38
6.6.3 Utanförskap	38
6.6.4 Människosyn/frihet	38
6.6.5 Kontroll	39
7 Slutdiskussion	39
7.1 Sammanfattning	39
7.2 Allmän diskussion	40
8 Referenslista	43
Bilaga 1 - Mailförfrågan	45

1 Problemformulering

*1 § All offentlig makt i Sverige utgår från folket.
Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på
allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett
representativt och parlamentariskt statskick och genom
kommunal självstyrelse.
Den offentliga makten utövas under lagarna. (RF 1 kap 1 §)*

Regeringsformens portalparagraf sammanfattar på ett bra sätt den demokratiska uppbyggnaden i Sverige. Under den folkvalda regeringen styrs landet i mångt och mycket av kommunernas självstyrelse, där ett av kommunens många ansvarsområden är Socialtjänsten. Socialtjänsten styrs högst av socialnämnden, som består av folkvalda politiker. Detta styrelsesätt har debatterats, bland annat i artikeln *Proffs vs politik* (Brandsma, 2013). I debattartikeln lyfts två aspekter av politikerinflytande i Socialtjänsten fram. Den ena sidan anser att politikerinflytandet är ett förlegat styrelsesätt, då det beslutades i en tid då socialt arbete inte var lika organiserat och professionaliserat. De som står för detta synsätt menar att det är tjänstemännen som har den professionella kunskapen, och därmed i större utsträckning borde vara ansvariga för Socialtjänstens arbete. Samtidigt lyfts en annan sida fram i debatten om politikerinflytande, nämligen medborgarperspektivet där rollen som politiker ses som en befolkningsföreträdare. De som argumenterar för detta synsätt menar att politiker har ett underifrånperspektiv, snarare än uppifrån. Politikernas roll anses vara viktig utifrån rätts säkerheten och att utifrånperspektivet är viktigt för att tjänstemännen inte ska bli ”hemmablinda” (ibid.). Med bakgrund av den här debatten blir det intressant att undersöka vilket inflytande politiken faktiskt har i Socialtjänstens arbete.

Johansson (2005) har kartlagt den forskning som tidigare utförts kring Socialtjänsten som organisation. Han finner då att det saknas forskning just kring relationen mellan det politiska styret och det praktiska arbetet i socialtjänstens verksamhet. Vidare lyfter Johansson (2005:119) fram att det behövs fler jämförande studier mellan kommuners Socialtjänster. Han menar att “det finns indikationer på att olika organisationsmodeller, olika storlek på kommuner, och inte minst olika lokala kulturella traditioner, har stor betydelse för handlingsfrihet, delegering och professionalisering, och som därför starkt påverkar de sociala

tjänsternas utformning” (Johansson, 2005:119). Den tidigare forskning vi hittat inom detta område fokuserar främst på upplevelsen av det politiska inflytandet. Bendz och Johansson (2008) har i sin studie undersökt hur politiker och tjänstemän upplever att kommunen har eller kan förändras vid ett maktskifte och har funnit att politiker och tjänstemän i allmänhet anser att det sker förändringar efter ett maktskifte, men i olika utsträckning inom olika områden (Bendz & Johansson, 2008:83). Även Forkby, Höjer och Liljegren (2013) fokuserar på upplevelsen av politiskt inflytande, och har i sin studie intresserat sig för socialnämndens roll i den beslutsfattande processen när det gäller omhändertagande av barn och unga. Resultaten av studien visar att lekmännen i socialnämnderna ser sitt uppdrag som viktigt för att värna individens rättigheter (Forkby, Höjer & Liljegren, 2013:5-6). Vidare visade även studien att det finns signifikanta skillnader mellan lekmän som representerar höger- respektive vänsterpartier, exempelvis avseende vilka faktorer som ska ligga till grund för beslutsfattandet (Forkby, Höjer & Liljegren, 2013:6). Utifrån den tidigare forskning vi hittat, samt vad Johansson (2005) lyfter fram, finns det alltså en hel del forskning kring *upplevelsen* av det politiska styrets inflytande, men en kunskapslucka avseende forskningen kring hur politisk styrning mer konkret påverkar Socialtjänstens arbete.

Utifrån debatten kring hur inflytandet från politiken ska se ut, vad tidigare forskning säger samt hur styrelsesättet faktiskt ser ut i Sverige idag, blir det intressant att ställa sig frågan hur politikens inflytande ser ut och hur det kan synas i den kommunala verksamheten.

Vi har därför valt att göra en jämförande idéanalytisk studie av olika styrdokument gällande ekonomiskt bistånd mellan två kommuner med olika partiideologiskt styre. Kommunerna vi valt är Nacka och Umeå, vilket har baserats på de olika partier som är och har varit styrande sedan valet 1994. Nacka är och har varit högerstyrt med Moderaterna som största parti, och Umeå är och har varit vänsterstyrt med Socialdemokraterna som största parti. Valet att analysera just riktlinjer avseende ekonomiskt bistånd grundas i att det inom detta område finns ett större handlingsutrymme för de enskilda kommunerna än inom andra områden.

1.1 Syfte

Att beskriva och analysera hur relationen mellan den styrande politiska ideologin och styrdokument avseende ekonomiskt bistånd ser ut i Nacka och Umeå.

1.2 Frågeställningar

- Vilka partiideologiska idéer går att utläsa i styrdokumentet?
- Stämmer dessa idéer överens med den styrande partipolitiska ideologin i kommunen?
- Går det att utläsa några skillnader och/eller likheter vad gäller partiideologiska idéer i styrdokumentet i Umeå och Nacka?
- På vilket sätt synliggörs dessa skillnader och/eller likheter?

2 Bakgrund

Vi kommer under detta avsnitt förklara hur den kommunala organisationen är uppbyggd och hur de olika beslutande instanserna förhåller sig till varandra. Vi kommer även att göra en översikt av hur Socialtjänsten fungerar, och hur Socialtjänsten verkar i relation till den kommunala kontexten. Vi ämnar genom detta ge en bakgrundsförståelse som underlättar för den vidare läsningen av vår studie.

2.1 Kommunens politiska uppbyggnad och styrning

Sveriges styrelseskick utgår från Regeringsformens portalparagraf. I den anges att Sverige utgår från ett folkstyre som förverkligas genom ”ett representativt och parlamentariskt statskick och genom kommunal självstyrelse” (RF 1:1, SFS 1974:152). Montin (2007:22) lyfter fram tre komponenter ur portalparagrafen som han menar är viktiga för att kunna förstå det kommunala självstyret och villkoren för den kommunala demokratis konstitution. De tre komponenterna han lyfter fram är *folkstyrning*, *lagstyrning* och *kommunal självstyrelse*. Folkstyret bottnar i att Sverige har en representativ demokrati där det är folket som väljer vilka som ska företräda dem vad gäller styrandet av landet. Den representativa demokratin tillämpas även på kommunal nivå. Lagstyrning innebär att kommunerna är underordnade de lagar som råder i landet. Vid sidan av de här lagarna finns det också en frihet för kommunerna, vilket är det som benämns som kommunalt självstyre. Kommunerna har en egenmakt i till exempel beskattningsnivåerna och utformning av välfärd i kommunen. Montin (2007:25) menar att två huvudsakliga värden ligger bakom idén om kommunal självstyrelse, dessa är demokrativärdet och effektivitetsvärdet. Grundtanken med detta är dels att folket ”styr sig själva” (demokrativärde) och dels att beslut fattas nära dem de rör (effektivitetsvärde).

Den kommunala politiska organisationen består av ett tre huvudsakliga instanser (Montin, 2007:70). Fullmäktige är det organ som är direkt valt av folket och det högst beslutande organet. I praktiken delegeras många beslut ner till nämnder och förvaltningar i kommunen, dock finns det en rad ärenden som enligt Kommunallagen inte får delegeras utan måste tas av fullmäktige (KL 3:9, SFS 1991:900). Exempel på dessa är mål och riktlinjer för verksamheten, budget och skatt samt nämnders organisation och verksamhetsformer. Fullmäktige förfogar också över en viktig kontrollfunktion, vilken är den kommunala revisionen (Montin, 2007:72). Den andra instansen i den kommunala organisationen är kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen ska bestå av minst fem ledamöter och återspeglar mandatfördelningen i fullmäktige. Styrelsen har som övergripande uppgift att leda och samordna den kommunala verksamheten, där de viktigaste uppgifterna är att bereda alla ärenden som ska beslutas i fullmäktige, ha hand om den ekonomiska förvaltningen (leda budgetarbetet och presentera förslag till budget), samt att verkställa fullmäktiges beslut (Montin, 2007:73). Styrelsen är alltså ett samordnande politiskt organ, men styrelsen kan inte ingripa i andra nämnders lagreglerade verksamhet. Nämnderna är den tredje instansen och arbetar under styrelsen, och även nämndemännen återspeglar mandatfördelningen i fullmäktige. Nämnderna har som uppgift att se till att verksamheten inom sitt område bedrivs i enighet med de mål som fullmäktige bestämt, samt att tillämpa den lagstiftning som reglerar den aktuella verksamheten. Hur organisationen av nämnder ser ut kan skifta mellan olika kommuner, men uppgifter som rör grundskola, gymnasieskola, förebyggande hälsoskydd, tillämpning av plan- och bygglagen samt tillämpning av Socialtjänstlagen måste det finnas enskilda nämndorganisationer för (ibid.). Sammanfattningsvis kan det sägas att fullmäktige är det högst beslutande organet i kommunen som främst sysslar med politik, och den övriga kommunala organisationen sysslar med förvaltning (Montin, 2007:71).

2.2 Socialtjänstens uppbyggnad och styrning

Socialtjänstens verksamhet regleras av Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) som är utformad som en ramlag. I regeringens proposition om Socialtjänstlagen anges att ”inom denna ram får kommunen i stort ordna verksamheten efter egna förutsättningar och behov” (Socialdepartementet, 1979). Vidare kan man i propositionen läsa att Socialtjänstens huvudsakliga uppgift är att ”främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet” (ibid.). Socialtjänstens arbete utformas alltså av de enskilda kommunerna och har som syfte att vara samhällets yttersta skyddsnät.

Som vi tidigare skrivit är det socialnämnden i varje kommun som är ansvarig för att Socialtjänstens praktiska arbete bedrivs i enighet med fullmäktiges övergripande mål och riktlinjer (Montin, 2007:73). Detta genomförs genom att nämnden specificerar och anpassar fullmäktiges övergripande mål och riktlinjer gällande kommunen som helhet, till det område som nämnden ansvarar för. Vidare är socialnämnden också ansvarig för utförandet av Socialtjänstens arbete, vilket verkställs genom tjänstemännen. Tjänstemännen inom Socialtjänsten utgörs av bland annat socialsekreterare, biståndshandläggare och barnavårdsutredare. Genom att organisationen är uppbyggd på detta vis, genomsyrar kommunens politikerstyrda mål och riktlinjer Socialtjänstens arbete ända ner till ”tjänstemannanivå”, vilket innebär att riktlinjer och styrdokument i hög utsträckning påverkar det praktiska arbetet.

3 Orientering om kunskapsläget

För att orientera oss om det rådande kunskapsläget inom vårt område har vi sökt efter tidigare forskning främst via databasen LUBsearch. Vi har sökt efter tidigare forskning som behandlar politiskt styre i kommuner och hur det påverkar kommunens verksamheter. Vi har även sökt efter tidigare forskning som handlar om kommunalt självstyre. Vidare har vi valt att söka efter tidigare forskning som genomförts med hjälp av idéanalys, detta för att visa på olika användningsområden med metoden. Denna tidigare forskning kommer att presenteras närmre i metodkapitlet. De begrepp vi använt oss av vid sökningarna är *politiskt styre*, *kommun*, *kommunalt självstyre*, *idéanalys* och *socialt arbete*.

Vi kommer här att presentera två studier som fokuserar på politisk påverkan i kommunala verksamheter i Sverige. Anledningen till att vi endast presenterar två studier är att det varit svårt att hitta relevanta studier som stämmer överens med vår studies syfte. Vi har alltså fått erfara att den kunskapslucka Johansson (2005) funnit stämmer. En annan anledning till svårigheterna att hitta relevanta studier kan ligga i att internationella studier har varit svåra att relatera till vår studie då det kommunala styrelsesättet ser olika ut samt spelar en stor roll för vår undersökning. Detta har lett till att vi avgränsat oss till tidigare forskning som behandlar politiskt inflytande i en svensk kommunal kontext. De studier vi valt att lyfta fram innehåller både skillnader och likheter med vår studie. Som tidigare nämnts har vi hittat studier som fokuserar på upplevelsen av politiskt inflytande snarare än faktisk påverkan, vilket är en av skillnaderna. Likheter syns i att det finns ett fokus på skillnader mellan höger- och

vänsterblocken samt att en del faktiska skillnader ändå tas upp, varför vi tycker det är intressant att lyfta fram dessa studier.

3.1 Maktskifte i en kommun

För att undersöka det politiska styrets påverkan i den kommunala verksamheten har Bendz och Johansson (2008) genomfört en studie som fokuserar på maktskiften i kommuner och hur verksamheten påverkas och förändras efteråt. Studien är en av flera som gjorts på uppdrag av Sveriges Kommuner och Landsting som en del av ett forskningsprojekt på temat kommunal självstyrelse. Det övergripande syftet med forskningsprojektet är att undersöka hur makten över kommunerna ser ut och verkställs, om kommunerna har det handlingsutrymme som krävs för att verkställa sitt uppdrag, hur maktrelationen ser ut mellan stat och kommun, men även andra perspektiv så som till exempel hur ett politiskt maktskifte i en kommun påverkar den kommunala verksamheten (Andersson & Larsson, 2008:5). Av de studier som presenteras i forskningsprojektet har vi funnit Bendz och Johanssons studie om maktskiften mest relevant och intressant i relation till vår studie. Detta eftersom den behandlar hur det politiska styret påverkar kommunens verksamhet i praktiken samt fokuserar på de skillnader som förekommer mellan höger- och vänsterblocken.

Bendz och Johansson menar att Sveriges representativa demokrati i idealfallet innebär att medborgarna genom sin röst ska kunna uttrycka sin vilja om hur kommunen ska styras, och att sedan politikerna ska styra i enlighet med denna vilja (Bendz & Johansson, 2008:69). Ett maktskifte kan innebära att medborgarna har använt sin rösträtt som ett ansvarsutkrävande och därmed röstat för en annan politisk majoritet. Bendz och Johansson menar att länken mellan väljare och valda inte fungerar om man då inte kan se att politiken förändras efter ett maktskifte, och att den lokala representativa demokratin därmed urholkas (Bendz & Johansson, 2008:82). Utifrån detta menar författarna att det är av intresse att genomföra en studie som undersöker hur det verkligen förhåller sig avseende det politiska styrets påverkan i den kommunala verksamheten. Huvudfrågorna för deras studie handlar om vilka förutsättningar det finns för att politiken ska förändras efter ett maktskifte, hur den kommunala verksamheten förändras efter ett maktskifte samt varför eller varför inte den kommunala verksamheten förändras (Bendz & Johansson, 2008:70).

För att genomföra sin studie valde Bendz och Johansson ut de kommuner och landsting som genomgick ett maktskifte vid valen 1998, 2002 eller efter båda (ibid.). Med ett maktskifte

menar Bendz och Johansson ett skifte mellan de ideologiska höger- och vänsterblocken (Bendz & Johansson, 2008:69). De 35 kommuner och 3 landsting som uppfyllde dessa kriterier studerades sedan i tre olika delar. Den första delen bestod av enkäter som skickades ut till tjänstemän i de 38 kommunerna och landstingen. Frågorna behandlade tjänstemännens uppfattning om politiken i kommunen i allmänhet och om maktskiftet i synnerhet (Bendz & Johansson, 2008:70). Den andra delen av studien utgjordes av en analys av databaser angående de kommunala verksamheternas kostnader samt andel verksamheter som bedrivs i privat regi. Analysen genomfördes med hjälp av en komparativ karaktär mellan olika grupper i kommunen för att kunna dra ytterligare slutsatser kring eventuella förändringar i de kommunala verksamheterna (ibid.). Den tredje och sista delen av studien genomfördes genom intervjuer med politiker och tjänstemän i fem kommuner och ett landsting. Syftet med intervjuerna var att få en fördjupad förståelse för vad som händer vid ett maktskifte och varför (ibid.).

Bendz och Johansson belyser i resultatet av sin studie att två generella villkor måste uppfyllas för att politiken ska kunna förändras, nämligen att de tillträdande politikerna måste ha en vilja och en intention att förändra samt att det måste finnas reella resurser för att kunna genomföra en förändring (Bendz & Johansson, 2008:82). Resultatet av studien visar att det finns ganska goda förutsättningar för politiker att genomföra en förändring efter ett maktskifte. Politiker både upplevs ha ambitioner att förändra och ha tillräckligt handlingsutrymme för att göra det (ibid.). Bendz och Johansson lyfter fram ytterligare en förutsättning för politisk förändring, nämligen vikten av att väljarna kan uppfatta skillnader mellan partiernas politik. Resultatet av studien visar att det finns en uppfattning om att den lokala politiken är mer konkurrensinriktad än konsensusinriktad, och att det finns skillnader mellan blocken inom vissa områden men inte inom andra. Bendz och Johansson lyfter fram att detta indikerar att förändringar kan förväntas inom en del områden, men inte alla (Bendz & Johansson, 2008:83). Studiens resultat lyfter även fram de hinder och begränsningar som finns för politikerna att genomdriva förändringar. Två som lyfts fram är statliga regleringar och kommunens egen ekonomi, även interna splittringar inom den politiska majoriteten ses som ett hinder. Vidare visar studien på att förvaltningen många gånger upplevs som ett hinder. För att genomföra en politisk förändring är det viktigt att förvaltningen agerar i enlighet med den politiska viljan, resultatet visar att detta inte alltid sker, utan att förvaltningen istället agerar i enlighet med sina egna målsättningar och rutiner. Bendz och Johansson beskriver detta som att det finns en inbyggd tröghet i förvaltningen (ibid.).

Sammanfattningsvis pekar studiens resultat på både förutsättningar och hinder för att genomföra förändringar i den kommunala verksamheten efter ett maktskifte. Analysen av kostnader för olika kommunala verksamheter visar på få skillnader, men ändå signifikanta. Enkät- och intervju svaren visar att politiker och tjänstemän anser att det i allmänhet sker förändringar efter ett maktskifte, men i olika utsträckning inom olika områden (ibid.). Bendz och Johansson har funnit att detta särskilt syns i resursfördelningen till olika områden i en kommun, och att det framträder skillnader mellan de politiska höger(borgerliga)- och vänster(socialistiska)blocken (Bendz & Johansson, 2008:74-75). Resultaten av deras undersökning visar att socialistiskt styrda kommuner ökar resurser i större utsträckning än de borgerligt styrda i samtliga områden, förutom social omsorg (ibid.). Bendz och Johansson lyfter fram att vid ett maktskifte synliggörs de förutsättningar och hinder som finns i tillämpningen av politisk förändring av kommunens verksamheter. Studien medverkar därmed till en ökad kunskap om den kommunala självstyrelsens villkor och tillämpning.

3.2 Politiskt inflytande i socialt arbete med barn och unga

Forkby, Höjer och Liljegren (2013) har i sin studie fokuserat på den kommunala nämndens roll i det beslutsfattande som rör Socialtjänstens arbete med barn och unga. I Sverige är det nämnden som direkt fattar de beslut som rör både frivilliga placeringar och tvångsomhändertagningar av barn och unga utifrån ett förslag som lagts fram av en professionell socialarbetare.

Forkby, Höjer och Liljegren (2013) har intresserat sig för dessa nämnder och deras uppgift i den beslutsfattande processen vad gäller omhändertagandet av barn och unga. Författarna har valt att kalla dessa personer för lekmän, då deras uppgift inte är att fatta beslut utifrån någon expertkunskap eller utifrån sin partiideologi. Forkby, Höjer och Liljegren (2013) menar att dessa lekmän spelar en stor roll i Socialtjänstens praktiska arbete. Dels för att de i vissa fall fattar de direkta besluten i individuella fall och dels eftersom det är deras uppgift att delegera andra beslut och uppdrag till tjänstemän (Forkby, Höjer & Liljegren, 2013:2). Författarna har därför intresserat sig för dessa lekmän och nämnder, hur deras roll och ansvar ser ut samt vilken möjlighet de har att påverka det praktiska arbetet. Vidare menar författarna att det finns en intressant spänning i att lekmännen representerar ett politiskt parti och att de samtidigt, i deras beslutsfattande uppdrag, inte ska fatta beslut utifrån sin partiideologiska uppfattning utan istället utifrån sunt förnuft och egna erfarenheter. De ställer sig frågan om det verkligen

är möjligt för politiker (i rollen som lekmän) att agera på ett sätt som helt skiljer sig från ett politiskt agerande (Forkby, Höjer & Liljegren, 2013:7). För att genomföra sin studie har Forkby, Höjer och Liljegren (2013:4) slumpmässigt valt ut 100 av Sveriges 290 kommuner, av dessa valde 99 att delta i studien. Studien genomfördes med hjälp av enkäter, intervjuer samt analys av nationell statistik från SCB.

Ett resultat av studien visar att lekmännen som svarat på enkäten anser att det, av olika anledningar, är viktigt att de har en beslutsfattande roll vad gäller omhändertagande om barn och unga. Den anledning som flest tycker har störst betydelse är för att skydda och se till individens rättigheter. Att alla behandlas rättvist, jämlikt och rättssäkert samt att alla får det stöd de har rätt till (Forkby, Höjer & Liljegren, 2013:5-6). Den näst viktigaste anledningen är möjligheten att ha en överblick och begränsa byråkratins makt i den beslutsfattande processen. Detta anses vara ytterligare ett sätt att värna individen och dennes behov och rättssäkerhet, men även en möjlighet att handla med undantag för byråkratins rutiner, allt för individens bästa (ibid.). Ett fåtal uppgav att lekmännens uppdrag i beslutsfattandet är viktigt på grund av ekonomiska orsaker eller på grund av att deras personliga kompetens skulle påverka beslutet (ibid.).

Ett annat resultat som studien visar är vilka faktorer som påverkar vilket beslut som fattas. 96 % av lekmännen svarar att de professionella socialarbetarnas bedömning är mycket eller ganska viktig, 77 % uppger att den organisatoriska policyn och riktlinjer är viktiga och att de själva bidrar mest med ett sunt förnuft. Forkby, Höjer och Liljegren menar att detta kan tolkas som att lekmännen använder sitt eget sunda förnuft för att balansera och/eller legitimera de professionellas bedömningar inom ramen för organisationens rutiner och riktlinjer (Forkby, Höjer & Liljegren, 2013:6). Då lekmännen tillfrågades om vad de ansåg behövde förändras avseende vilka faktorer som ligger till grund för beslutsfattandet framkom större skillnader mellan olika grupper sett till ideologi och värderingar. En signifikant skillnad var att lekmän som representerade högerpartier ansåg att partiideologi skulle spela en mindre roll i beslutsfattandet än de lekmän som representerade vänsterpartier. Däremot ansåg lekmännen som representerade högerpartier i högre utsträckning att ekonomiska faktorer kunde spela en större roll i beslutsfattandet (ibid.). Just dessa två faktorer är de områden där det framkommer signifikanta skillnader mellan de politiska blocken. Intressant nog visar studien också att det förekommer skillnader mellan de politiska blocken när det gäller utnyttjande av makt i beslutsprocessen. Forkby, Höjer och Liljegren har funnit att kommuner med en högerstyrd

majoritet i högre utsträckning använder sin makt för att avslå eller ändra de förslag som de professionella socialarbetarna arbetat fram (Forkby, Höjer & Liljegren, 2013:8). Författarna menar att det därför kan anta att vänsterstyrda majoriteter i allmänhet är mer stöttande till de professionella socialarbetarnas förslag. Det ska dock poängteras att i det allra flesta fall fattas beslut som går i enlighet med det av den professionelle framlagda förslaget. I relation till vår studie finner vi det intressant att Forkby, Höjer och Liljegren funnit signifikanta skillnader mellan de politiska blocken, och att dessa skillnader kan synas i den praktiska verksamheten.

I sin slutdiskussion fokuserar Forkby, Höjer och Liljegren på hur det svenska systemet med politiskt valda lekmän som beslutsfattare påverkar det sociala arbetet med barn och unga (Forkby, Höjer & Liljegren, 2013:9). Författarna lyfter fram att lekmännen själva anger att de får en större förståelse och insikt om de människor som är mest utsatta i samhället genom sitt uppdrag. Detta i kombination med att de ofta har dubbla roller och förekommer i flera olika politiska grupper i kommunen, menar författarna visar på att systemet inom barn- och ungdomsomsorgen kan ha stort inflytande på även övrig politik i kommunen (Forkby, Höjer & Liljegren, 2013:10).

4 Metod

I detta avsnitt ämnar vi presentera våra metodologiska överväganden avseende metodval, urval, metodens tillförlitlighet samt etiska överväganden.

4.1 Val av metod

För att genomföra vår studie har vi använt oss av en kvalitativ idéanalys där vi har jämfört styrdokument i form av riktlinjer och rutiner vad gäller ekonomiskt bistånd i Umeå respektive Nackas kommuner. Våra metodologiska överväganden angående idéanalys som metodval kommer vi att redogöra för under nästa avsnitt. I våra metodologiska diskussioner har vi även övervägt andra möjliga metoder för att besvara våra frågeställningar. En annan möjlig metod hade varit att använda oss av intervjuer med exempelvis kommunpolitiker och socialsekreterare inom Socialtjänsten. Med denna metod hade vi dock fått svar som beskriver hur enskilda personer upplever att den styrande politiska ideologin påverkar det praktiska arbetet, vilket inte stämmer överens med vårt syfte. Vi är intresserade av att ta reda på om det finns konkreta skillnader i de styrdokument som ligger till grund för det praktiska arbetet, och hur de i så fall ser ut, varför vårt val av idéanalys är den bäst lämpade metoden.

Eftersom vi har som utgångspunkt att upptäcka och synliggöra eventuella skillnader mellan kommuner, har vi valt en komparativ utformning av vår studie. Bryman (2011:80) lyfter fram att en studie av jämförande karaktär kan ge oss en bättre förståelse av en viss social företeelse genom att jämföra två kontrasterande fall. I vår studie innebär detta att vi får en större förståelse för den styrande politiska ideologins påverkan genom en jämförande studie istället för att bara undersöka en enskild kommun. Meeuwisse, Swärd, Eliasson-Lappalainen och Jacobsson (2008:220) skriver att en jämförande studie används för att identifiera likheter och skillnader mellan det man avser att studera i sin undersökning. Även Meeuwisse et al. (ibid.) menar att en komparativ studie ger en djupare insikt om det studerade området.

4.1.1 Idéanalys

Utifrån vår utgångspunkt som är att undersöka ifall den styrande politiska ideologin i en kommun påverkar socialtjänstens praktiska arbete inom ekonomiskt bistånd, har vi valt att göra en jämförande studie mellan två kommuner med hjälp av en kvalitativ idéanalys av riktlinjer och styrdokument. Med idéanalys avses det vetenskapliga studiet av politiska budskap (Beckman, 2005:11), och Bergström och Boréus (2012a:139) skriver att en idéanalys fokuserar på en innebördsaspekt av texter och de idéer som uttrycks i texterna. Således är idéanalys en typ av innehållsanalys. Vidare finns det olika typer av idéanalyser som har olika syften. Beckman (2005:14) menar att idéanalysen som undersökning kan ha som syfte att antingen beskriva, förklara eller ta ställning till ett material. Mer utvecklat menar han att syftet kan vara att beskriva och tolka innebörden av ett politiskt budskap, ta ställning till hållbarheten i det politiska budskapet eller förklara det politiska budskapets uppkomst eller konsekvenser. I undantagsfall, till exempel i större studier, kan de olika syftena kombineras, men bör tydligt hållas isär. Det ska tydligt framgå vilket som är det huvudsakliga syftet med studien och generellt bör det begränsas till ett enda (ibid.). Den modell vi avser använda oss av är den beskrivande modellen. Bergström och Boréus förklarar den beskrivande modellen som att ”utgångspunkten är att analysera förekomsten av idéer i allmänhet, i debatter eller inom något sak- eller politikområde” (Bergström & Boréus, 2012a:146). Denna typ av idéanalys passar vår utgångspunkt bra då vi avser upptäcka förekomsten av politiska idéer i styrdokument som behandlar ett visst sakområde.

För att förstå och kunna analysera en text med politiskt budskap, alltså göra en idéanalys, är det viktigt att se till det sammanhang eller den kontext den är skriven i (Beckman, 2005:15). Dels är det viktigt att se till vilka debatter och frågor som var gällande för den aktuella tiden

och det faktum att centrala uttryck har haft olika innebörd vid olika tidpunkter, och dels är det viktigt att ta hänsyn till de ekonomiska och sociala förhållandena som rådde under en viss epok. Ytterligare ett perspektiv är författarens personliga motiv och intressen. Hur stor hänsyn som tas till kontexten och på vilket sätt denna vägs in i analysen bestäms dock av vilken fråga författarna är intresserade av att besvara (Beckman, 2005:16-17). Ett annat ställningstagande författaren/forskaren behöver göra är om studien är idécentrerad eller aktörscentrerad (Beckman, 2005:18). Den första syftar till att främst analysera ideologier, ståndpunkter och argument som står i fokus, och den andra till att främst fokusera på de betydelsefulla aktörer som framför ståndpunkterna eller ideologierna. Vid analys av en debatt kan avsikten till exempel vara att beskriva olika betydelsefulla argument, eller hur betydelsefulla aktörer argumenterat. Valet mellan idécentrerad eller aktörscentrerad analys avgör valet av både frågeställning och material i studien (ibid.). I vårt fall har vi gjort en aktörscentrerad studie, då vi är intresserade av hur myndigheter uttrycker ideologiska ståndpunkter och utifrån det analyserar styrdokument de utfärdat.

För att genomföra en idéanalys, och vetenskapliga undersökningar generellt, måste man veta vad det är som ämnas studeras. Vilka argument, påståenden, uttryck eller föreställningar i texten som ska undersökas i studien. Vi måste alltså veta vad det är vi ska studera och leta efter redan innan vi genomför analysen för att ha möjlighet att hitta något (Beckman, 2005:20). För att underlätta denna process skapas ett analysverktyg. Vi har valt att använda oss av analysverktyget idealtyper, vilket vi kommer att närmare behandla under nästa avsnitt.

4.1.2 Forskning utifrån idéanalys som metod

Vi har valt att kort presentera två studier som visar på bredden av användningsområden vad gäller idéanalys som forskningsmetod. Vi har valt att göra detta då idéanalys är en något ovanlig forskningsmetod inom socialt arbete. Tanken med att presentera dessa studier är att ge en förståelse för hur idéanalys kan användas och hur den fungerar.

Idéanalys är en mångsidig metod och kan användas i flera olika typer av studier. Lagergren (1999) använder sig i sin avhandling av idéanalys för att återskapa de idéer och idékonstruktioner som två inflytelserika sekelskiftespersonligheter uttryckt avseende folkhemmet. Hon intresserar sig för författarinnan Ellen Key och statsvetaren Rudolf Kjellén och ämnar med hjälp av idéanalys rekonstruera deras idéer och ideologier avseende folkhemmet, för att i ett senare skede koppla samman dessa med utvecklandet av den svenska

välfärdsmodellen och dess inverkan på svensk politisk utveckling (Lagergren, 1999:189). Lagergren använder sig även av neo-institutionell teori för att tolka sina resultat. Det hon funnit är att det tycks ”vara så att de tankar och idéer vilka präglar de politiska aktörer som har makten över staten när den kritiska knutpunkten övergår till ett formativt moment, är de härskande idéerna så länge den stigberoende utvecklingen fortgår i samma spår” (Lagergren, 1999:188). Idéanalys används alltså i den här studien för att skapa förståelse avseende ett specifikt historiskt skede och vilka idéer som har haft inflytande i denna kontext. Idéanalys kan således användas för att skapa förståelse och en kontext för en viss tid.

Att använda sig av idéanalys i just en historiskt vinklad studie är relativt vanligt, men det finns även andra områden vari idéanalys används. Aspalter, Jinsoo och Sojeung (2009) använder sig i sin studie av idéanalys och analysverktyget idealtyper i sin forskning om hur det sociala skydds nätet ser ut i Polen, Tjeckien, Ungern och Slovenien (Aspalter, Jinsoo & Sojeung, 2009:170). De utgår från Gøsta Esping-Andersens olika välfärdsmodeller och har utifrån dessa skapat idealtyper att använda som referens för att undersöka hur de sociala skyddsneten ser ut och är strukturerade i de berörda länderna (Aspalter, Jinsoo & Sojeung, 2009:171). Resultatet av studien visar att de fyra länderna har ganska lika välfärdsmodeller sett till idealtyperna, nämligen kristet-demokratiskt (Aspalter, Jinsoo & Sojeung, 2009:180). Författarna lyfter även fram att det finns både större och mindre skillnader och variationer i systemen och strukturerna (ibid.). Idéanalys används här för att skapa en förklarande bild av hur ett visst sakområde ser ut och är strukturerat. Idéanalysen underlättar skapandet av en ordning och ett mönster, och därmed kan även, med fördel, jämförelser göras. Denna typ av idéanalys ligger närmre vår studies utformning som också handlar om att undersöka de rådande idéerna och formen inom ett visst sakområde, nämligen styrdokument avseende ekonomiskt bistånd.

4.1.3 Analysverktyg

Som analysverktyg har vi valt att använda oss av idealtyper. Begreppet idealtyp förknippas med sociologen Max Weber och är en typ av modell vari vissa drag av en idé eller ideologi renodlas för att sedan användas som ett analytiskt verktyg. I analysverktyget utformas kategorier med vars hjälp det är möjligt att ge svar på frågan som ska besvaras (Beckman, 2005:20). Modellen ska varken ses som en objektiv bild som beskriver verkligheten eller en bild som kan hittas i verkligheten, utan är en idékonstruktion som utgår från ytterligheter avseende de idéer eller ideologier som avses undersökas (Bergström & Boréus, 2012a:150). Denna idékonstruktion används sedan som ett raster att lägga över texten, och på så sätt

genomförs analysen. Bergström och Boréus (ibid.) förklarar vidare att vid konstruerandet av en idealtyp väljer forskaren ut kärnfrågor som är viktiga i relation till studien. Utifrån dessa kärnfrågor konstrueras sedan idealtypen. I valet av vilka kärnfrågor och kategorier som väljs ut blir den teoretiska anknytningen i studien angelägen, då kategorierna även skapas utifrån vilken teoretisk utgångspunkt studien har (Beckman, 2005:20). Vi har i vår studie skapat idealtyper utifrån de respektive styrande partiernas partiprogram, och har använt dessa idealtyper som en teoretisk referensram i vår studie. Vi kommer att vidare presentera våra idealtyper under avsnittet *Teoretisk referensram* senare i uppsatsen.

4.1.4 Metodens förtjänster och begränsningar

Bergström och Boréus (2012a:166) tar upp ett flertal förtjänster och begränsningar som är kopplade till idéanalys och analysverktyget idealtyp. En förtjänst med idéanalysen som metod är att det inte finns ett tvingande upplägg eller någon speciell teoretisk utgångspunkt för genomförandet. Metoden är alltså lätt att anpassa till den egna studiens syfte och frågeställningar. Vad gäller idealtyp som analysverktyg nämner Bergström och Boréus två betydande förtjänster (ibid.). Dels att det går lätt att skapa ordning i det material som ska analyseras, och dels att det gynnar en systematisk jämförelse och ökar möjligheterna till att göra en komparativ analys. Vad gäller vår studie är detta en stor fördel med metoden, eftersom vår studie är av komparativ karaktär. Det finns också begränsningar med metoden. Ett exempel är att det ofta tar lång tid och kräver mycket av forskaren för att konstruera ett bra analysverktyg (idealtyp). Hur idealtypen utformas påverkar också i hög grad resultatet av studien (Bergström & Boréus, 2012a:167). Beckman (2005:20) skriver att en vanlig förekommande kritik är att kategorier och begrepp som finns i texten bör formuleras först i efterhand, för att på det sättet vara mer ”öppen” för texten och inte tillskriva den kategorier som redan förutbestämts. Utifrån detta är det lätt att forskaren ser ”materialet utifrån sin idealtyp, dvs. tillskriva materialet/texten något som inte finns” (Bergström & Boréus, 2012a:167). Faran blir att forskaren förvränger materialet och inte låter texten ”tala” för sig själv. Beckman (2005:21) menar dock att denna kritik är felaktig då man som forskare alltid tar sig an en text eller ett material med en viss förförståelse och i mer eller mindre grad alltid ”letar” efter något då materialet bearbetas. Denna begränsning har vi märkt då vi läst texterna, eftersom man gärna frestas att hitta ett resultat som stämmer överens med de egna förväntningarna och aktivt ”letar” efter de förutbestämda kategorierna i texten. Vi har trots det strävat efter att ha en öppenhet i vår läsning och bearbetning av materialet, och tror att

medvetenheten om begränsningen har gynnat vår analys och målet att genomföra en förutsättningslös läsning.

Bryman (2011:488) nämner att det som utmärker dokumentanalys är att materialet som analyseras finns "där ute" och inte är framtaget endast för undersökningens syfte. Bryman (2011:489) lyfter fram att detta är en fördel, eftersom materialet inte påverkas av forskarens värderingar och uppfattningar, utan finns där oavsett undersökningens existens. Det finns även negativa aspekter av att dokumenten inte är framtagna i forskningssyfte. Som tidigare nämnts är det till exempel viktigt att ta hänsyn till vilken kontext dokumenten eller texten är skrivna i, vilket forskaren måste vara medveten om (May, 2001:236). Att dokumenten inte är framtagna i forskningssyfte kan alltså ses som en både positiv och negativ aspekt för metoden. Att ta hänsyn till, i synnerhet, den politiska kontext vari dokumenten producerats innebär för vår studie en del av analysen. Dock är det viktigt att inte glömma bort att det även finns andra kontexter som påverkar dokumentets innehåll och utformning.

4.2 Urval

När det gäller urval avseende vilka kommuner vi valt att undersöka har vi använt oss av det som Bryman (2011:392) kallar för ett målstyrt urval. Detta innebär att vi valt ut vilka kommuner vi har undersökt utifrån vissa kriterier som vi bestämt och att de därmed är relevanta för undersökningens syfte och frågeställningar. De kriterier vi bestämt är, i första hand, att kommunerna ska ha olika styrande politiska ideologier, det vill säga "rött" eller "blått". Med "rött" och "blått" menar vi vänster- respektive högerblocket i svensk politik. Vi har även valt att endast titta på de kommuner som har haft samma politiska styre över tid, eftersom de olika styrdokument vi valt att analysera oftast tar lång tid att ändra. Vi tänker oss att den styrande politiska ideologin syns på ett tydligare sätt då det varit samma över en längre tid och ideologin därmed har blivit mer förankrad i dokumenten.

För att ta reda på information kring hur det politiska styret sett ut i Sveriges kommuner över tid, använde vi oss av Sveriges Kommuner och Landsting. Där hittade vi en sammanställning av det politiska styret i Sveriges kommuner mellan 1994 – 2014 (SKL, 2015). Utifrån denna sammanställning valde vi ut de kommuner som haft likadant politiskt styre, det vill säga "rött" eller "blått", sedan 1994. Av dessa kommuner valde vi sedan ut en "röd" och en "blå" kommun utifrån ett storlekskriterium. Då riktlinjer och styrdokument i mindre kommuner inte alltid är lika väl utarbetade valde vi att titta på relativt stora kommuner sett till invånarantal.

Vi har även tänkt på att kommunerna vi valt ut ska vara relativt jämnstora, detta för att vi ska kunna genomföra en adekvat jämförelse. Valen föll till slut på Umeå med 119 613 invånare (SCB, 2014) där det varit ”röd” majoritet sedan 1994 samt Nacka med 96 217 invånare (SCB, 2014) och ”blå” majoritet sedan 1994.

Vad gäller urvalet av det material vi har analyserat har vi valt att även här använda oss av ett målstyrt urval. Det material vi valt att analysera är olika typer av styrdokument som finns i kommunerna, såsom rutinbeskrivningar och riktlinjer för det praktiska arbetet inom ekonomiskt bistånd. Inom arbetet med ekonomiskt bistånd har både styrdokument och riktlinjer en stor påverkan på det praktiska arbetet, varför vi anser det vara relevant att använda dessa som material i vår studie. Vi har valt att begränsa oss till att endast analysera dokument som rör ekonomiskt bistånd eftersom kommunerna har ett större handlingsutrymme vad gäller riktlinjer kring detta, till skillnad från exempelvis barn- och ungdomsenheten eller missbruksenheten som är styrda av tydligare lagar med mindre utrymme för tolkning. Vidare är det inom ekonomiskt bistånd som skillnader mellan kommuner kan bli tydliga för klienter, då vår erfarenhet är att de lokala riktlinjerna kan skilja sig relativt mycket kommuner emellan. Materialet har vi fått genom att i första hand leta på respektive kommuns hemsida, och vi har även skickat en mailförfrågan avseende riktlinjer och andra styrdokument som behandlar ekonomiskt bistånd i kommunen till respektive verksamhetsansvarig. Mailförfrågan finns bifogad längst ner i uppsatsen som Bilaga 1.

4.4 Metodens tillförlitlighet

Bryman (2011:49) nämner begreppen reliabilitet och validitet som viktiga då en studies tillförlitlighet och kvalitet ska bedömas. Begreppet reliabilitet innebär att studien ska kunna replikeras och visa samma resultat. Bryman menar att detta är svårt vid kvalitativa undersökningar, då de är präglade av en föränderlig social miljö som inte kan ”frysas” (Bryman, 2011:352). Vi anser att vår undersökning, trots dess kvalitativa karaktär, går att replikera i hög utsträckning. Eftersom vi använder oss av olika typer av dokument är undersökningen inte beroende av någon speciell social miljö. Det är möjligt för en annan forskare att upprepa samma studie med samma empiri. Dock är resultatet väldigt beroende av de som genomför studien, då resultatet är helt beroende av hur forskarna väljer att tolka och analysera empirin. Vid alla kvalitativa undersökningar spelar forskarna en viktig roll i undersökningen, och det går inte att vara helt neutral som forskare när man har en kvalitativ ansats. De tolkningar som görs är aldrig helt förutsättningslösa. Bergström och Boréus

(2012b:43) nämner begreppet intrasubjektivitet i relation till reliabilitet. Detta innebär att forskaren som genomför studien bör vara konsekvent i sina bedömningar över tid. Bergström och Boréus belyser att detta är en extra viktig aspekt då någon typ av jämförelse ingår i studien (ibid.). För oss som är två forskare innebär det även att vi måste vara samspelade och konsekventa vad gäller bedömning och tolkning i relation till varandra, detta för att undvika att det uppstår diskrepans i våra tolkningar av materialet.

Bryman skriver att validitet handlar om ifall undersökningen “observerar, identifierar eller ‘mäter’ det man säger sig mäta” (Mason, 1996 I Bryman, 2011:352). Vi anser att vår metod är relevant för det vi vill mäta och att vi på så sätt uppnår hög validitet i vår undersökning. Genom att göra en idéanalys av dokument som vi anser styr det praktiska arbetet med ekonomiskt bistånd, och som dessutom är utformade av den styrande politiska ideologin, menar vi att den metod vi valt mäter det vi avser undersöka i vår studie. För att vara transparenta i vår arbetsprocess har vi strävat efter att tydligt redogöra för och beskriva de olika stegen i urvalsprocessen. Eftersom vi har ett målstyrt urval, som kommer påverka vårt resultat, är det viktigt att det finns en tydlig redogörelse över urvalsprocessen och hur vi motiverat vårt urval.

För att bedöma metodens tillförlitlighet när det gäller dokumentforskning belyser May vikten av att bedöma kvaliteten på de dokument man avser att analysera (May, 2001:226). Han refererar till John Scott (1990) som har formulerat fyra kriterier för att göra detta, nämligen; autenticitet, trovärdighet, representativitet och mening (May, 2001:226). May menar att frågan om dokumentets autenticitet är avgörande bedömningsfaktor i forskning med dokument som analysmaterial. Vi bedömer att de dokument vi avser att använda i vår analys är autentiska då de är offentliga handlingar producerade i en kommunal kontext.

4.5 Etiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådet (u.å) bör två väsentliga aspekter vägas emot varandra inför varje vetenskaplig studie. Dessa två aspekter är forskningskravet och individskyddskravet. Forskningskravet innebär att samhällets medlemmar har rätt att forskning bedrivs för att utveckla samhället, kunskaper och förbättra metoder. Individskyddskravet innebär att människor har rätt till skydd från insyn i sina livsvillkor, rätt till skydd från psykisk och fysisk skada samt förödmjukelse och kränkning. Individskyddskravet kan även brytas ner till fyra principer vilka är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt

nyttjandekravet. En överbägning av värdet av det förväntade kunskapsstillskottet kontra eventuella risker och/eller negativa konsekvenser för uppgiftslämnare eller deltagare i undersökningen ska alltid göras.

Då vi valt att analysera offentliga dokument från en myndighet anser vi inte att det finns någon direkt påverkan på individer där etiska aspekter behöver tas i beaktande.

4.6 Arbetsfördelning

Vi har genom arbetets gång haft ett gott samarbete där vi kontinuerligt har tagit gemensamt ansvar och genomfört stora delar av arbetet tillsammans. Några få delar av uppsatsen har vi tagit individuellt ansvar för, men majoriteten av texten har vi författat gemensamt och vi har båda två varit delaktiga i alla processer.

5 Teoretisk referensram

Vi kommer under detta avsnitt att presentera vår teoretiska referensram, som även utgör vårt analysverktyg i form av idealtyper.

Vid användandet av idéanalys som metod är teorin tätt sammankopplad med analysverktyget som skapas. Analysverktyget skapas utifrån en teori, och den teoretiska utgångspunkten ska vara behjälplig i att svara på studiens frågeställning (Beckman, 2005:23). Då vi har för avsikt att studera eventuella skillnader mellan styrdokument utfärdade i olika politiskt styrda kommuner, har vi valt att ha partipolitiska ideologier som teoretisk referensram.

För att skapa vårt analysverktyg började vi med att ta reda på vilka partier som varit styrande i Umeå respektive Nacka sedan 1994. I Umeå har Socialdemokraterna suttit som styrande parti sedan 1994. Under två valperioder har även Vänsterpartiet suttit som styrande parti i kommunen tillsammans med Socialdemokraterna. I Nacka har Moderaterna och Folkpartiet suttit som styrande partier varje valperiod sedan 1994. Sedan valet 1998 har även Kristdemokraterna suttit med som styrande parti, och sedan 2010 har även Centerpartiet, det vill säga hela Alliansen, varit styrande i Nacka. Vi har utifrån detta valt att konstruera vårt analysverktyg utifrån Socialdemokraternas och Moderaternas respektive partiprogram. Detta eftersom dessa partier har suttit vid makten under samtliga valperioder vi tittat på och är de största partierna inom respektive block, vilket leder till att deras respektive partipolitik har stort inflytande.

Vid konstruerandet av en idealtyp väljer forskaren ut kärnfrågor som är viktiga i relation till studien (Bergström & Boréus, 2012a:150). Utifrån dessa kärnfrågor konstrueras sedan idealtypen. I vår studie har vi valt fem kärnfrågor. Vi har sedan tagit reda på respektive partis ståndpunkt i dessa frågor och utifrån det sammanställt den idealtyp som är vårt analysverktyg. Det ska nämnas att Moderaterna och Socialdemokraterna i många frågor har relativt liknande åsikter och ståndpunkter, men de lägger tyngdpunkt vid olika saker. I en idealtyp används, som tidigare nämnts, ytterligheterna i ideologierna som ligger till grund för idealtypen, varför vi lägger vikten vid skillnaderna mellan ideologierna. Vårt analysverktyg presenteras här nedan, och närmare beskrivning av hur vi skapat idealtyperna utifrån respektive partiprogram presenteras i kommande avsnitt.

Kärnfrågor	Socialdemokraterna	Moderaterna
Ansvar (individ/samhälle)	Samhälle ansvar över individ.	Individ eget ansvar.
Ekonomi/näringslivets organisation	Högre skatter, mer statlig inblandning.	Skattesänkningar, mer marknadsstyrt.
Utanförskap	Utanförskap bekämpas med utökad gemensam välfärd.	Utanförskap bekämpas med arbete.
Människosyn/frihet	Jämlikhet, allas lika värde. Större gemensam välfärd → trygghet → frihet (Stötta de svaga). Högre skatter → frihet.	Individ är kapabel att fatta egna beslut. Gemensam välfärd får aldrig stå i motsättning till egenmakt. Lägre skatter → frihet.
Kontroll	Mer generaliserat, färre valmöjligheter.	Mer fria val, ansvar att göra egna val.

Källa: Socialdemokraterna (2013), Moderaterna (2013).

5.1 Socialdemokraterna

Socialdemokraterna anser generellt att ett mer kollektivt ansvar bör finnas i samhället för att skapa frihet och trygghet för alla människor. De har en grundsyn i att frihet skapas med hjälp av jämlikhet, vilket de uttrycker på många olika sätt i sitt partiprogram. Följande citat är exempel på detta:

Socialdemokratien är en frihetsrörelse som utgår ifrån att friheten enbart är möjlig genom jämlikhet. Skillnader i makt mellan människor innebär skillnader i frihet. Målet för socialdemokratien är att utjämna dessa maktskillnader, för att på så sätt öka friheten i samhället. (Socialdemokraterna, 2013:7)

Socialdemokratiens uppgift är att ta parti för den som har mindre makt. Bara så kan friheten bli större i vårt samhälle. (Socialdemokraterna, 2013:7)

Det bästa sättet att motarbeta rasism är att stärka jämlikheten genom att skapa full sysselsättning och utveckla den generella välfärdspolitiken. (Socialdemokraterna, 2013:13)

De uttrycker här tydligt att frihet och trygghet skapas genom jämlikhet, och att samhället har ett ansvar att hjälpa de som är utsatta. Denna ojämlikhet ska bekämpas genom att skapa full sysselsättning, och en viktig faktor är en större gemensam välfärd.

I deras text kring arbete framgår deras syn på skyldigheter och rättigheter mellan individ och samhälle.

Varje människa har rätt och skyldighet att efter förmåga delta i arbetslivet. Alla har rätt till ett meningsfullt arbete. (Socialdemokraterna, 2013:8)

Detta citat vittnar om ett synsätt att det inte bara är individens ansvar att skaffa ett arbete, utan arbete ses som en rättighet för varje människa. Genom detta förhållningssätt kan det tolkas som att det ligger ett ansvar på samhället att skapa arbeten för medborgarna.

Socialdemokraterna beskriver vidare i sitt partiprogram marknaden som en positiv kraft som främjar människors kreativitet och uppfinningsrikedom, men att den även har en destruktiv sida i kapitalismen. De menar att vinstintresset aldrig får stå framför samhälleliga mål och sociala rättigheter, och att det leder till exploatering av människa och miljö. Dess negativa sidor behöver begränsas med demokratiska beslut och sociala rättigheter.

Marknaden och vinstintresset är en del av det ekonomiska livet. Men ekonomiska intressen har aldrig rätt att sätta gränser för demokratin. Det är tvärtom alltid demokratin som har den överordnade rätten att ange villkor och ramar för ekonomin. (Socialdemokraterna, 2013:10)

Detta citat visar tydligt på att Socialdemokraterna prioriterar demokratin och dess värderingar framför den fria marknaden och andra ekonomiska intressen.

Sammanfattningsvis kan det sägas att Socialdemokratin har en vision där samhället har ett större ansvar, vilket även kan ses som större kontroll, över individen, och att marknad och välfärd ska vara mer styrt av staten/samhället. Deras syn på frihet är att den skapas med större generella trygghetssystem, för att tillgodose allas lika möjligheter. De använder ord som solidaritet, kollektivt och gemensam kamp frekvent, vilket är starkt vänsterideologiskt laddade ord. Socialdemokraterna står generellt för en politik som innebär högre skatter, detta som direkt följd av strävan efter en större gemensam välfärd i samhället med ansvar på staten.

5.2 Moderaterna

I Moderaternas ideologi är individens egen frihet en av de viktigaste faktorerna. De menar att individen själv ska ha möjlighet att göra fria val och fatta beslut. Med friheten kommer ett ansvar, och till skillnad från Socialdemokraterna anser Moderaterna att det största ansvaret vilar på individen själv. Följande citat är ett av många exempel på detta.

Människan besitter en inre förmåga att utvecklas och bara genom frihet kan denna förmåga komma till sin rätt. Därför är frihet vårt viktigaste värde. Med friheten kommer rätten att få vara sig själv, ansvaret för sina egna val och kravet att respektera andra människors sätt att vara. (Moderaterna, 2013:2)

Att individen har ett stort eget ansvar statueras även i detta citat.

Ansvar är en ofrånkomlig del av friheten eftersom friheten att fatta beslut också innebär att ta ansvar för konsekvenserna. I ett fritt samhälle har människor ansvar för sina liv och mer än så, för barn, arbete, bostad, fritid och mycket annat. Staten måste tilltro människor kapaciteten och viljan att bära det ansvar som följer med friheten. (Moderaterna, 2013:10)

Frihet menar Moderaterna uppnås genom arbete, varför Moderaterna driver en aktiv ”arbetslinje”. De menar att ett arbete är den främsta vägen ut ur utanförskap och vägen till god välfärd.

För Moderaterna är strävan mot full sysselsättning det främsta sättet att förbättra samhället. (...) Strävan mot full sysselsättning är det bästa sättet att skapa sammanhållning och minska klyftorna i ett samhälle. (Moderaterna, 2013:5)

Arbete är välfärdens grund och strävan efter full sysselsättning och kampen mot utanförskap är därför den bästa välfärdspolitik. (Moderaterna, 2013:6)

Moderaterna betonar också individens frihet genom att den gemensamma välfärden, och därmed statens inblandning, aldrig får stå i kontrast till individens egenmakt. De menar att det måste finnas en valfrihet även i den gemensamma välfärden där det ska finnas större individuell anpassning. Detta tydliggörs i följande citat.

Den gemensamma finansieringen av välfärden får aldrig stå i kontrast till egenmakt. Personlig integritet, eget inflytande och individuell anpassning måste gälla även för de tjänster och den trygghet vi betalar för gemensamt. (Moderaterna, 2013:7)

Vidare menar Moderaterna att marknaden ska vara friare och ha en större roll i samhället.

Vi har sedan länge förpliktat oss att fortsätta bygga Sverige på frihetlig och marknadsekonomisk grund, i öppenhet och samarbete med vår omvärld. (Moderaterna, 2013:9)

Sammanfattningsvis betonar Moderaterna alltså individens frihet, och därmed även ansvar. Staten ska inte lägga sig i lika mycket, utan tilltro ska finnas till att individer själva kan göra val och ta egna beslut. Marknaden ska därmed spela en större roll. Detta leder till en politik med lägre skatter, och kollektivt ansvar för de svaga betonas inte lika mycket som hos Socialdemokraterna. Den främsta vägen till frihet och delaktighet i samhället är genom ett arbete, och det är genom full sysselsättning som en gemensam välfärd är möjlig.

6 Resultat och analys

Under detta avsnitt kommer vi att presentera de resultat vi funnit samt analysera dessa. Vi har delat upp avsnittet i rubriker utifrån de resultat vi har hittat som vi anser vara mest intressanta. Vi är dock medvetna om att många av resultaten och de rubriker vi skapat delvis går in i varandra, men det är nästan omöjligt att undvika eftersom de kärnfrågor vi utgått från i våra idealtyper även de delvis går in i varandra. Exempelvis säger frågan om ansvarsfördelning även något om människosynen och frågan om utsatta grupper/utanförskap hänger mycket ihop med synen på arbetslinjen. Vi har dock strävat efter att vara så tydliga som möjligt och undvika att analyserna överlappar varandra i för hög utsträckning.

Generellt kan sägas att av de resultat vi funnit går det att utläsa skillnader mellan riktlinjerna i de olika kommunerna och dessa skillnader går att koppla till de partiideologiska idéer som är styrande i kommunen. Dessa resultat går även i linje med vad Forkby, Höjer och Liljegren (2013) samt Bendz och Johansson (2008) har funnit i sina studier. Liksom vi har de funnit betydande skillnader mellan de politiska blocken som kan antas synas i den praktiska verksamheten. Ett tydligt exempel i vår studie på detta är att Nacka kommun betonar arbetet och dess värde, mycket mer än vad Umeå gör, vilket stämmer väl överens med Moderaternas syn på arbetslinjen och dess betydelse för individens välmående. Ett tydligt exempel från Umeå kommuns riktlinjer är att samhällets ansvar betonas i mycket hög utsträckning, något som nästan helt saknas i Nackas riktlinjer. Detta ligger väl i linje med Socialdemokraternas syn på ansvarsfördelning och hos vem det yttersta ansvaret ligger. Vi kommer nedan att presentera dessa och andra resultat vi funnit mer utförligt. I den sista delen av detta kapitel kommer vi att presentera en kort sammanfattning av våra resultat i relation till kärnområdena i vår idealtyp.

6.1 Ansvarsfördelning

En av de mest genomgående frågorna i de politiska ideologierna vi ställer emot varandra är frågan om ansvarsfördelning. I den moderata ideologin ligger ansvaret främst på individen, och i den socialdemokratiska har samhället ett större ansvar. Denna uppdelning har vi även hittat i dokumenten från Nacka och Umeå, och resultatet är att de partiideologiska idéerna i stor utsträckning lyser igenom i denna fråga.

Frågan om ansvarsfördelning genomsyrar många områden, vilket kommer märkas i kommande avsnitt, och tar sig i uttryck på många olika sätt. Ett av de tydligaste är dock genom vilken aktör som benämns i riktlinjerna. I Nacka kommun används genomgående ”den enskilde” som ansvarig eller som utförare. Detta till exempel i vem som ska ta kontakt med en viss person eller myndighet och vem som förväntas utföra saker. Tonen är genomgående att ansvaret och kraven ligger på den enskilde, och på ytterst få ställen nämns det att socialsekreteraren, nämnden eller Socialtjänsten ska utföra någonting. I Umeå finns något av en dubbelhet i budskapet. De uttrycker ett ansvar på individen och att serviceandan inte får ta över ansvaret för uppgifter klienten själv kan ordna, men benämner ändå ofta socialsekreteraren eller handläggaren som utförare och ansvarig för uppgifter. Detta uttrycks även i form av att det åtskilliga gånger skrivs begrepp som ”ge hjälp”, ”erbjuda” och att socialsekreteraren ska ta olika kontakter åt klienten.

Exempel på hur ansvarsfördelningen skiljer sig uttrycks i följande citat:

Den som är arbetslös och söker ekonomiskt bistånd ska därför erbjudas strukturerat stöd i att söka arbete för att på så sätt uppnå egen försörjning (Nacka kommun, 2013:8)

Den som söker försörjningsstöd ska inom 30 dagar erbjudas en aktivitet som har egen försörjning som mål (Umeå kommun, 2013:10)

Här syns en tydlig skillnad, där Nacka vill ge *stöd* till klienten för att själv söka arbete, medan klienten i Umeå ska *erbjudas* en aktivitet inom 30 dagar. Även under avsnittet barnperspektiv görs en skillnad i synen på vräkning av barnfamiljer:

Socialtjänsten ska därför i största möjligaste mån förhindra att barnfamiljer vräks (Nacka kommun, 2013:9).

Socialnämnden i Umeå Kommun har klart deklarerat att avhysning av barnfamiljer inte ska förekomma i vår kommun (Umeå kommun, 2013:10).

Skillnaden ligger i att Umeå tydligare deklarerar att avhysningar inte ska förekomma, vilket kan tolkas som att avhysningar inte får förekomma oavsett situation. Det kan tolkas som ett utökat samhällsansvar med mindre konsekvenser för individen. Om det dras till sin spets, skulle till exempel en situation kunna uppstå där det finns skäl för avhysning, så som obetald hyra eller misskötsel, där samhället går in och tar det yttersta ansvaret och individen inte får ta konsekvensen av sitt handlande.

Hur ansvarsfördelningen uttrycks i dokumenten och vilken konsekvens det ger för individen kan tolkas på olika sätt. Att individen själv får ta stort ansvar och därmed större konsekvenser för sitt handlande kan ses som stärkande, då det ger en indikation om en tro på individens egen förmåga. Att som samhälle ta alltför stort ansvar och ta över uppgifter åt klienten kan därmed bli förminskande och passiviserande. Å andra sidan kan ett stort ansvar på individen göra att det förbises att alla människor inte har samma förmåga att ta det ansvar som krävs. Utsatta människor kan behöva extra stöttning och hjälp, och Socialtjänstens uppgift är att vara det yttersta skyddsnätet. En trygghet och extra hjälp kan behövas för att kunna komma på

fötter och i längden kunna ta sitt eget ansvar. De partiideologiska idéerna representerar härmed olika sidor, där övervägningen blir att hitta en balans mellan att å ena sidan ge eget ansvar men riskera att hjälpa för lite, och å andra sidan ge mer hjälp men att riskera att ta ifrån individen dess egen förmåga.

6.2 Människosyn

Frågan om människosyn och hur denna kommer fram i riktlinjerna är ett annat av de områden som vi lagt stort fokus vid i vår analys. Vi har funnit att det finns både likheter och skillnader mellan Umeå och Nackas riktlinjer, och att skillnaderna som framträder går, i relativt hög utsträckning, att koppla till vilken partipolitisk ideologi som är styrande i kommunen.

I båda dokumenten uttrycks tydligt att det är viktigt att ta vara på den enskildes egen förmåga och resurser. Exempel på detta i Umeås riktlinjer är:

Människor måste mötas med respekt bland annat genom att handläggare tar sig tid att lyssna till människans upplevelse av sin situation. Att bistå den enskilde att med egna resurser leva ett självständigt liv (Umeå kommun, 2013:7)

God kvalitet handlar bland annat om (...) att insatserna utformas så att de stärker den enskildes egna resurser och bidrar till ett självständigt liv (Umeå kommun, 2013:12)

Exempel från Nackas riktlinjer är:

I vårt arbete har vi den enskildes förmågor och styrkor i fokus (Nacka kommun, 2013:10)

Utgångspunkten är att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning (Nacka kommun, 2013:8)

Den enskilde ska därför i första hand stödjas i att tillvarata sin egen förmåga för att få ett arbete genom relevant stöd (Nacka kommun, 2013:8)

Dock framträder skillnader mellan kommunerna avseende hur de ser på den enskildes egen förmåga. I Nacka finns ett förgivettagande att alla människor både vill och kan ta ansvar. De utgår alltså ifrån att alla människor är kapabla och har en vilja att på egen hand klara sin försörjning och ta ansvar för sig själva. I Umeå framträder en större betoning på att alla

människor kanske inte har samma förmåga att på egen hand lösa sin situation. Detta förhållningssätt kan man utläsa genom att Umeå poängterar vikten av att informera den sökande på ett bra sätt. Exempelvis betonas att handläggare ska ”ta god tid på sig att informera” (Umeå kommun, 2013:6) och att ”tänka på att det är mycket information på en gång och att informationen kan behöva lämnas (bör lämnas) vid flera tillfällen” (ibid.). Vidare uttrycks tydligt att bedömningen avseende ekonomiskt bistånd ska bygga på en individuell bedömning av bland annat den enskildes förmåga att ta ansvar (Umeå kommun, 2013:8). Förhållningssättet är alltså att den enskildes förmåga måste utredas och bedömas för att kunna fatta ett adekvat beslut gällande rätten till ekonomiskt bistånd. Det finns inget förgivettagande att alla individer har en förmåga att ta ansvar för sin egen livssituation. Genom att ta upp och poängtera detta i sina riktlinjer betonas en medvetenhet om att alla människor inte har samma förmågor, och vidare att ”graden” av förmåga spelar en roll i bedömandet av vilket behov den sökande har av hjälp och stöd från samhället. Det framträder alltså en bild av att synen på förmågor ser annorlunda ut i Nacka och Umeå. Nackas syn på förmågor som en förgivettagen egenskap hos alla människor stämmer väl överens med Moderaternas förhållningssätt att varje individ är kapabel att ta ansvar för sig själv och sin livssituation. På samma sätt stämmer Umeås syn på förmågor bra överens med Socialdemokraternas hållning att välfärdens uppgift är att stötta de individer som har ett större behov av hjälp.

Det finns även andra skillnader i relation till kommunernas förhållningssätt gentemot individens egna förmågor och resurser, nämligen hur man konkret ska ta hjälp och använda sig av dem. I Nacka uttrycks, på flera ställen, att individen ska erbjudas stöd att använda sin egen förmåga för att söka arbete (exempel Nacka kommun, 2013:8). De uttrycker att den enskildes förmågor och styrkor står i fokus, men uttrycker samtidigt att individen ska få stöd, eller erbjudas lämpliga insatser. I Umeå däremot fastställs mer konkret hur man ska tillvarata individens resurser. På ett flertal ställen i riktlinjerna uttrycks tydligt att handläggarna ska ta reda på den sökandes uppfattning om sin situation (exempel Umeå kommun, 2013:29). Vikten av individens egen uppfattning om problemet och vad denne har för idéer om orsak och eventuella lösningar betonas. Att denna aspekt tas upp och poängteras kan ses som en form av respekt gentemot den sökande och samtidigt ett sätt att ta tillvara på och stärka dennes egna resurser. Det kan även ses som en betoning av att individen på ett konkret sätt kan vara delaktig och hjälpa sig själv. Indirekt poängteras att det inte enbart är den professionelle som har rätt att säga hur situationen ska lösas. Den sökande ses som expert på sitt eget problem, och tillåts att vara delaktig och ha inflytande över hur planeringen ska se ut. Detta

förhållningssätt kan tolkas som en strävan efter att utjämna de skillnader som finns i maktbalansen och beroendeställningen som råder mellan sökande och myndighet. En sådan tolkning ligger väl i linje med den socialdemokratiska strävan efter att utjämna olika skillnader i samhället. Vidare kan förhållningssättet tolkas som en form av respekt gentemot individen. Redan tidigt i sina riktlinjer betonar Umeå vikten av att bemöta de sökande med respekt, och förklarar att det innebär att lyssna till människans upplevelse av sin egen situation (Umeå kommun, 2013:7). Respektperspektivet är alltså något som genomgående framträder i Umeås riktlinjer.

6.2.1 Förmåga kontra resurser

En intressant observation som framkommit då vi analyserat kategorin människosyn i riktlinjerna, är en skillnad i ordval som handlar om förmågor och resurser. Genomgående använder sig Nacka kommun av ordet förmåga eller förmågor, medan Umeå i större utsträckning använder sig av begreppet resurser, även ifall de vid några tillfällen också skriver förmåga. Det är intressant att reflektera kring denna skillnad i ordval, och vad skillnaden mellan dessa begrepp är. Vilken betydelse tillskrivs dessa begrepp och vad säger det om den rådande människosynen?

Skillnaden i betydelse mellan begreppen kan tolkas som att en förmåga ses som en något mer ”inneboende” egenskap hos en person, medan resurser är ett vidare begrepp som även inkluderar faktorer som finns ”utanför” individen, till exempel relationella resurser eller materiella resurser. Förmågor kan alltså ses som något som kommer ”inifrån” och resurser som något som kommer ”utifrån”. Denna tolkning av begreppen och deras innebörd går att koppla ihop med de olika partipolitiska ideologierna som vi utgår från i vår studie. Att se en förmåga som en egenskap ”inuti” individen kan kopplas till Moderaternas syn på individen, och i förlängningen även synen på individens eget ansvar. Moderaternas hållning är att varje människa är ansvarig för sina egna beslut och också är kapabel att fatta egna beslut. Genom att betona en människas förmågor, det som kommer ”inifrån”, betonas även att människor är kapabla och har något inom sig som ligger till grund för att kunna fatta egna beslut i sitt liv. En betoning på individens resurser, alltså det som finns ”utanför”, kan däremot kopplas till att individen inte ensam är ansvarig, utan har utanförliggande resurser till hjälp. Detta går att koppla samman med Socialdemokraternas syn på samhället som ansvarstagande och att en större gemensam välfärd leder till en trygghet för individen. Skillnaden som framträder i dokumenten vad gäller detta ordval stämmer, med den tolkning som här presenterats, väl

överens med respektive styrande partis idéer om människosyn och ansvarsfördelning.

6.2.2 Likabehandlingsperspektiv

I dokumenten framkommer även andra idéer som är kopplade till människosyn. Ett exempel är likabehandlingsperspektivet som lyfts fram i båda kommunernas riktlinjer. I Nacka lyfts perspektivet fram som en viktig utgångspunkt och det poängteras att ”likabehandlingsperspektivet ska ligga till grund vid varje bedömning av bistånd och en målmedveten strävan att motverka all särbehandling måste finnas inom nämndernas alla verksamheter” (Nacka kommun, 2013:9). I Umeå lyfts perspektivet fram mestadels i relation till rättssäkerhet, att en del av ett rättssäkert agerande innebär att bedömningar görs på lika villkor (Umeå kommun, 2013:8). Detta perspektiv lyfts även fram i den studie som Forkby, Höjer och Liljegren har genomfört. De har funnit att lekmännen i nämnderna anser att deras viktigaste funktion är att främja ett rättssäkert beslutsfattande, som de menar innebär ett jämlikt behandlande (Forkby, Höjer & Liljegren, 2013:5-6). Både i Umeås riktlinjer och de resultat som Forkby, Höjer och Liljegren funnit verkar rättssäkerhet och likabehandling alltså förutsätta varandra.

Avseende likabehandlingsperspektivet tycks alltså kommunernas riktlinjer te sig relativt likartade. Båda lyfter fram perspektivet som en viktig utgångspunkt och förhållningssätt att beakta vid bedömningen av ekonomiskt bistånd, men det görs på olika sätt och i olika utsträckning. I Nacka avsätts ett eget avsnitt med egen rubrik till likabehandlingsperspektivet, där både en definition och ett konkret tillvägagångssätt av likabehandlingsperspektivet skrivs ut. I Umeå däremot benämns endast likabehandlingsperspektivet uttryckligen i relation till rättssäkerhet. Denna skillnad speglar inte helt det förhållningssätt som den styrande partipolitiska ideologin i respektive kommun står för. Socialdemokraterna betonar i hög utsträckning vikten av likabehandling och jämställdhet, varför man skulle kunna tänka sig att denna aspekt skulle betonas mer i Umeås riktlinjer än i Nackas, vilket det alltså inte gör. I denna fråga framträder alltså en mindre skillnad mellan dokumenten som inte stämmer överens med det förhållningssätt som den styrande partipolitiska ideologin representerar.

6.2.3 Rättigheter, skyldigheter och konsekvenser

Synen på frågan som rättigheter, skyldigheter och konsekvenser är ytterligare något vi uppmärksammat som skiljer sig åt i dokumenten från Nacka och Umeå. I enighet med ideologierna betonar Nacka i större utsträckning individens skyldigheter och konsekvenser,

och i Umeå tar samhället ett större ansvar och individerna mindre konsekvenser. Nacka kommun skriver till exempel:

Den enskilde ska ges noggrann information om vilka krav som ställs, kravens innebörd och vad som blir konsekvenserna om kraven inte följs (Nacka kommun 2013:10)

Detta visar tydligt på Nackas betoning på krav och konsekvenser, vilket är något som knappt tas upp i Umeås riktlinjer. Generellt tar samhället och socialtjänsten ett större ansvar där, och ett exempel på det finns i avsnittet om rutiner kring klienter som hyr lägenheter genom kommunen. Där står det att om skuld skulle finnas vid avflyttning, ska hyresgästen/klienten ansöka om bistånd till skulderna. Om klienten inte ansöker om bistånd eller får avslag, belastas bostadskonsulentens konto för att skulden inte ska finnas hos hyresvärdens hyresgästen (Umeå kommun 2013:27). Det blir här tydligt att samhället tar det yttersta ansvaret och att individen inte fullt ut behöver ta ansvar för konsekvenserna av sitt handlande.

Samhället blir i Umeås fall mer beskyddande och det kan ses som att klienten inte behöver ta konsekvenserna, utan att samhället slätar över de konsekvenser som uppstått till följd av den enskildes handlingar. I Nacka däremot förväntas klienten vara införstådd med och ta de konsekvenser som kommer med ett visst handlande. Här finns en tydlig spänning mellan de olika ideologierna och i människosynen. I en diskussion om resultatet av konsekvenser blir det intressant att ställa sig frågan vad som driver människan. Behövs konsekvenser för att människor ska göra rätt för sig? Vad är syftet med konsekvenser? Båda ideologierna gör det de tror är bäst för människan och samhället, vilket säger något om människosynen. Frågan om ansvarsfördelningen genomsyrar många frågor, så även denna. Den moderata ideologin betonar tydligt det individuella ansvaret och därmed får individen också ta konsekvenser av dennes handlande. Den socialdemokratiska ideologin fokuserar mer på att hjälpa och finnas som stöd när människan själv inte kan ta ansvaret. I detta fall bli det att samhället går in och delvis tar konsekvenserna skapade av individen. I den här frågan blir det återigen tydligt att balansen i ansvarsfördelningen är en spänning mellan de olika partiernas ideologiska förhållningssätt.

6.3 Arbetslinjen

Synen på arbete och arbetslinjen är en aspekt som genomgående skiljer sig åt mellan dokumenten. I Nacka ses arbetslinjen som en främsta prioritet, både genom att

utgångspunkten tas upp redan som den första punkten i riktlinjerna och att riktlinjerna genomgående på ett mycket tydligt sätt präglas av arbetslinjen. I Umeå nämns också att arbetslinjen ska gälla som princip i arbetet med ekonomiskt bistånd, men perspektivet är inte i närheten av lika genomgående i resten av dokumentet som det är i Nacka.

Att Nackas riktlinjer är starkt präglade av arbetslinjen syns tydligt då de uttrycker att målet med uppdraget inom ekonomiskt bistånd är att ”stödja personer ut i arbete, studier eller eget företagande” (Nacka kommun, 2013:10). Detta citat visar att det är dessa tre alternativ som ses som alternativ för att uppnå självförsörjning. Vidare uttrycks i riktlinjerna att människor som är i behov av hjälp med ekonomiskt bistånd ska erbjudas ”lämpliga arbetsinriktade eller arbetsrehabiliterande insatser för att bli självförsörjande” (ibid.). Återigen listas alternativ med målet självförsörjning, och det blir tydligt att insatserna riktas mot just arbetsmarknaden. Synen på arbete hos Nacka är väldigt positiv, vilket kan förstås av att de skriver ”att ha ett arbete gör att människan känner sig delaktig och bidrar till samhället, vilket stärker självkänslan” (Nacka kommun, 2013:8). Arbete kopplas här samman med ett välmående hos individen i form av starkt självkänsla, genom detta betonas alltså arbetets värde. Arbete kan utifrån vad som uttrycks i Nackas riktlinjer tolkas som en slags universell lösning på ett flertal problem, exempelvis utanförskap i samhället och generellt välmående hos befolkningen. Även utifrån barnperspektivet lyfts arbete fram som en lösning. Detta förhållningssätt märks tydligt i följande citat:

Forskning visar att det är viktigt för barn att dess föräldrar har ett arbete att gå till. Detta inte enbart av ekonomiska skäl utan även psykologiska. Därför blir uppdraget i att stödja föräldrarna i att hitta ett arbete mycket viktigt. (Nacka kommun, 2013:9)

Arbetslinjen motiveras i Nackas riktlinjer alltså utifrån flera olika perspektiv. Arbetslinjen är den främsta utgångspunkten i Moderaternas partipolitiska ideologi. Att Nacka lyfter fram och betonar detta perspektiv i sina riktlinjer, ligger då väl i linje med den styrande politiska ideologin i kommunen.

I Umeå nämns, som vi tidigare skrivit, att arbetslinjen ska gälla som princip inom arbetet med ekonomiskt bistånd. Dock använder Umeå oftare begreppet sysselsättning istället för arbete. Exempelvis kan nämnas att avsnittet som behandlar arbetslinjen är döpt till ”Arbete/Sysselsättningslinjen” (Umeå kommun, 2013:10). I valet av begrepp görs en skillnad

i innebörd. Sysselsättning kan tolkas som ett vidare begrepp med en bredare innebörd, som även kan inkludera aktiviteter och insatser utan ett direkt arbete som mål. Sysselsättning kan utifrån detta tolkas som ett accepterande att alla inte har förmågan att arbeta. Detta synsätt kan även ses som en form passivisering, då risken finns att förmågor förbises när acceptansen leder till att människor inte utmanas. Samtidigt kan Nackas synsätt ses som att de förbiser att alla människor inte har en förmåga att arbeta, och att det då saknas relevanta alternativ för hur dessa människor ska ta sig ur ett beroende av ekonomiskt bistånd och få en meningsfull tillvaro.

6.4 Utsatta grupper

Människor som söker ekonomiskt bistånd och kommer till Socialtjänsten hamnar direkt i en beroendeställning, eftersom de är i stort behov av någonting som det krävs en myndighetspersons bedömning och godkännande för att få. Detta gör att den sökande är i en utsatt situation där maktbalansen är allt annat än jämn. Hur denna utsatthet behandlas i dokumenten från Umeå och Nacka skiljer sig åt, där den största skillnaden är att Umeå mer tydligt benämner utsattheten. Utsattheten finns i maktobalansen, men även i att en del grupper är mer utsatta än andra. I båda dokumenten finns avsnitt där de tar upp grupper som kan ha svårare att ta sig in på arbetsmarknaden och hur de ska bemötas, men de betonas på olika sätt.

I Nackas riktlinjer står det att:

Har den enskilde svårt att på egen hand få ett arbete ska hen i första hand erbjudas kompetenshöjande insatser (Nacka kommun, 2013:8).

De tar även upp specifika grupper, så som sjukskrivna och missbrukare, och då i kontexten av hur deras planering mot arbetsmarknaden ska se ut. Fokus ligger på individen och genom att kompetenshöjande insatser i första hand ska erbjudas är arbetslinjen tydlig för alla grupper. Som det tagits upp i tidigare avsnitt så förgivettas det även att en förmåga finns.

I Umeå skriver de att utsatta grupper, till exempel personer med psykosociala problem och/eller andra typer av funktionshinder, ska få hjälp genom samarbete med andra samverkanspartners. De skriver också att det är viktigt att den sökande ska få hjälp och stöd

om denne behöver vända sig till Försäkringskassan. Detta tyder på ett större ansvar för dem som är utsatta och behöver extra stöd.

En viktig del i hur Umeå uppmärksammar utsattheten i att vara försörjningsstödstagare överlag, inte bara utifrån olika grupper som är extra utsatta, syns i följande citat:

Eftersom biståndet är behovsprövat måste den enskilde lämna sådana uppgifter om sig själv och sin familjesituation som kan upplevas alltför kontrollerande. Informera därför den sökande att det är uppgifter som är nödvändiga för att vi ska kunna göra en så riktig bedömning som möjligt. Använd tolk i de fall detta är nödvändigt. (Umeå kommun, 2013:7)

Umeå uppmärksammar här att det kan kännas kontrollerande att lämna in uppgifter om sig och sin familj. Genom att vara tydlig med information och förklara för individen hur systemet fungerar och varför Socialtjänsten måste ta in vissa uppgifter visar Umeå på en medvetenhet om den makt- och beroendeställning som finns. Information och kunskap är makt och att få klienten mer medveten gör hen också mer delaktig. Att vara noga med information till klienten kan därmed ses som ett sätt att jämna ut maktskillnaden mellan handläggare och klient. Denna medvetenhet går i linje med vad den socialdemokratiska ideologin säger, då de har som mål att minska skillnader och klyftor i samhället.

6.5 Låginkomstperspektivet

Precis i början av sina riktlinjer listar Nacka kommun några viktiga utgångspunkter i sitt arbete med ekonomiskt bistånd (Nacka kommun, 2013:8). Redan som punkt nummer två tas låginkomstperspektivet upp som en viktig utgångspunkt. Det poängteras här att ekonomiskt bistånd endast ska tillförsäkra den enskilde skälig levnadsnivå, och att denna nivå ”inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig” (ibid.). Vidare definieras en låginkomsttagare, utifrån SCB:s definition, som en person som har en inkomst 50 % lägre än den normala förvärvsmedianinkomsten (ibid.). I relation till Umeås riktlinjer, där detta perspektiv inte alls lyfts fram, blir det intressant att fundera kring varför Nacka har valt att lyfta fram och poängtera just detta perspektiv som en viktig utgångspunkt i arbetet med ekonomiskt bistånd.

Som Beckman (2005:15) lyfter fram är det viktigt att se till det sammanhang eller kontext en text är skriven i, i detta fall är det intressant vilken politisk kontext texten är producerad i. Det

är även intressant att fundera kring vem som är den avsedda mottagaren och vilket budskap texten förmedlar. I inledningen till sina riktlinjer skriver Nacka kommun att de är avsedda för och utformade så att medborgarna ska förstå vilka rättigheter och skyldigheter som den enskilde har när det gäller ekonomiskt bistånd (Nacka kommun, 2013:8). Textens mottagare är alltså avsedd att vara de medborgare som ansöker om ekonomiskt bistånd. Genom att betona låginkomstperspektivet väldigt tidigt bland utgångspunkterna, och samtidigt förklara vad det innebär, kan det tolkas som att perspektivet sätter en prägel på resten av riktlinjerna. Indirekt betonas den låga levnadsstandard som det innebär att leva på ekonomiskt bistånd. Det sätts en ton eller en prägel som kan tolkas som en motivation till att ta sig ur ett beroende av ekonomiskt bistånd. Budskapet kan tolkas lite som en påminnelse om att ekonomiskt bistånd inte innebär en bekväm levnadsstandard, och därmed också en uppmaning till att själv försöka lösa sin försörjning på annat sätt, exempelvis genom arbete. Denna tolkning av textens innebörd och budskap går att koppla till idealtypen för Moderaterna som menar att arbete är vägen ut ur utanförskap, samt också betonar individens eget ansvar över sitt liv. Moderaterna anser att individen har det yttersta ansvaret över sitt liv, i kontrast till Socialdemokraterna som lägger en större vikt vid samhället som yttersta ansvarstagare över sina medborgare. Att tolka Nackas betoning på den låga levnadsstandard som ekonomiskt bistånd innebär som en påminnelse och en uppmaning att istället försöka skaffa ett arbete, ligger väl i linje med Moderaternas partiideologiska idéer om individens ansvar och arbetets värde. Låginkomstperspektivet nämns eller betonas, som sagt, inte alls i Umeås riktlinjer, varför en slutsats här skulle kunna dras att den politiska kontexten vari texten producerades har spelat roll för textens innehåll och utformning.

6.6 Relation till idealtypen

Under detta avsnitt kommer vi att presentera och relatera de resultat vi funnit till de olika kärnfrågor vi använt oss av då vi konstruerat vår idealtyp. Detta för att skapa en mer översiktlig och tydlig koppling mellan vår idealtyp och våra resultat.

6.6.1 Ansvar - individ/samhälle

Frågan om ansvarsfördelningen är kanske det område där skillnaderna framträtt allra tydligast i riktlinjerna och det område som genomsyrar även nästan alla de andra områdena i vår studie. Det finns många aspekter som går att koppla direkt till respektive partis idealtyp och partiprogram. I riktlinjerna från Umeå kommun läggs ett stort fokus på samhällets större ansvar och i Nacka betonas i stor grad individens ansvar. Dessa ståndpunkter framträder

också tydligt i Socialdemokraterna och Moderaternas respektive förhållningssätt vad gäller frågan om ansvarsfördelning.

6.6.2 Ekonomi/näringslivets organisation

Den här frågan syns inte lika tydligt som de övriga kärnområdena. En orsak till det kan vara att de riktlinjer vi analyserat inte behandlar detta område i någon större utsträckning, varför det kan vara naturligt att det inte tas upp. Det kan dock framgå i synen på ansvarsfördelningen där ett större samhällsansvar kan kopplas till högre statlig inblandning som indirekt innebär högre skatter, vilket är i Socialdemokraternas förhållningssätt. Moderaternas ståndpunkt om ett högre individuellt ansvar och lägre samhällsansvar går även att koppla samman med deras förhållningssätt om ett mer marknadsstyrt näringsliv med mindre statlig inblandning.

Det är intressant att notera Bendz och Johanssons (2008:74-75) resultat gällande resursfördelning till olika områden i relation till denna kärnfråga. De har funnit att det finns skillnader mellan borgerliga och socialistiska kommuner vad gäller vilka områden det satsas på (ibid.). De socialistiska kommunerna satsar i genomsnitt mer resurser till samtliga områden än vad de borgerliga gör, vilket även det kan tyda på en större statlig inblandning i välfärden i socialistiska kommuner och ett mer marknadsstyrt förhållningssätt i borgerliga kommuner.

6.6.3 Utanförskap

Förhållningssättet avseende hur utanförskap ska bekämpas skiljer sig mycket åt mellan respektive parti. Socialdemokraterna betonar en utökad gemensam välfärd som botemedlet för utanförskap i samhället. Moderaterna däremot betonar arbete som främsta lösning mot utanförskap. Dessa förhållningssätt går att skönja i riktlinjerna i respektive kommun. En tydlig skiljelinje är arbetslinjen, där arbete i Nacka kommun nästan ses som en universell lösning på alla problem och tas upp som en lösning i flera olika avsnitt av riktlinjerna. Det faktum att ett större samhällsansvar genomgående syns i Umeås riktlinjer samt att all planering för klienten inte är lika tydligt arbetsinriktad, tyder på att Socialdemokraternas förhållningssätt avseende utanförskap stämmer överens med Umeås förhållningssätt i denna fråga.

6.6.4 Människosyn/frihet

Synen på människan och vilka förmågor denne besitter är en fråga som skiljer ideologierna åt. I Nacka finns ett förgivettagande om att varje individ har en förmåga och är kapabel att ta ansvar för sin egen situation. I den moderata idealtypen finns en tydlig ståndpunkt som

betonar just att individen är kapabel att fatta egna beslut och även att ta konsekvenserna för sitt handlande. I den socialdemokratiska idealtypen finns en betoning på jämlikhet och allas lika värde och att det är viktigt att stötta de med större hjälpbehov. Detta syns i Umeås riktlinjer genom att det förgivetta som finns i Nacka inte finns i Umeå, utan att förmågan istället ska bedömas och att den bedömningen ska ligga till grund för hjälpbehovet. I Umeå syns även ståndpunkten om allas lika värde genom att de betonar vikten av klientens delaktighet i planeringen. Detta sänder en signal om att klienten också har en kompetens som är värd att ta vara på, vilket innebär en strävan efter att minska skillnaderna i makt mellan klient och handläggare och därmed främja jämlikheten.

6.6.5 Kontroll

Frågan om kontroll som vi tagit med i vår idealtyp syns inte väsentligt i dokumenten. Man hade kunnat tänka sig att det skulle synas i vilken grad Socialtjänsten har en kontrollerande funktion över klienten, vilket det som sagt inte gör. Det som dock framgår som kan kopplas till denna fråga handlar återigen om ansvarsfördelningen. Ett större ansvar från samhället kan ses som en mer kontrollerande funktion där samhället ”lägger sig i” mer och individens integritet åsidosätts. Ett synsätt där individen har större ansvar för sig själv kan därmed ses som ökad handlingsfrihet för individen och därmed mindre myndighetskontroll. Ett större samhällsansvar kan också ses som ett mer generaliserat välfärdssystem där valmöjligheterna är färre. Detta står i kontrast till Moderaternas förhållningssätt som företräder mer fria val och även ger individen mer ansvar att göra egna val.

7 Slutdiskussion

Under detta avsnitt kommer vi att presentera en sammanfattning av våra resultat samt en allmän diskussion där vi presenterar några slutsatser och intressanta reflektioner som slagit oss under arbetets gång.

7.1 Sammanfattning

Resultaten vi funnit i denna studie visar att det går att utläsa olika partiideologiska idéer i riktlinjerna. Dessa idéer kan i hög utsträckning kopplas till det styrande partiet i respektive kommun. Vi har funnit att det finns skillnader mellan dokumenten från respektive kommun. Dessa skillnader synliggörs både genom vad som tas upp och betonas samt i ordval och i sättet att uttrycka sig. Vi har även funnit att det finns likheter mellan dokumenten, framförallt vad gäller det främsta målet med arbetet inom ekonomiskt bistånd, nämligen att bli

självförsörjande. En av de största skillnaderna som framträtt i jämförelsen är på vilket sätt arbetslinjen betonas och implementeras. De skillnader som framträder just i denna fråga går väldigt tydligt att koppla samman med de skillnader som finns mellan Socialdemokraterna och Moderaterna, och som framgår av de partiprogram vi använt som underlag för våra idealtyper. En annan stor skillnad vi hittat i dokumenten handlar om ansvarsfördelning. Även här går skillnaderna tydligt att koppla till de politiska ideologierna, där den stora frågan handlar om ansvarsbalansen mellan samhälle och individ. Synen på samhälle och individ går även att relatera till den partiideologiska människosynen. Skillnaderna som finns mellan partierna avseende människosyn går genomgående att utläsa i de dokument som vi undersökt och analyserat. I båda kommunernas riktlinjer uttrycks att dessa ligger till grund för det praktiska arbetet med ekonomiskt bistånd. Skillnaderna som framgår i riktlinjerna kan därför antas synas även i det praktiska arbetet som bedrivs. Resultaten av vår studie samt resultaten av Forkby, Höjer och Liljegrens (2013) och Bendz och Johanssons (2008) studier visar på att det finns betydande kopplingar mellan den styrande politiken i kommunen och hur kommunens verksamhet bedrivs.

7.2 Allmän diskussion

Under arbetets gång har en hel del reflektioner, tankar och diskussioner avseende politikerstyrt socialt arbete uppkommit. Bland annat har vi funderat och diskuterat mycket kring den spänning som finns i att politiker/lekmän har det yttersta ansvaret för verksamheten inom ett område som de själva inte alltid har någon erfarenhet av eller utbildning för. Denna spänning var också det som från början fick oss att intressera oss för detta område och utforma ett uppsatsämne. Genom vår studie har vi funnit att det faktiskt framträder tydliga skillnader som har en stark koppling till det styrande partiet i kommunen. Frågan kan ställas om det verkligen är rimligt att lekmän utan relevant kunskap i hög utsträckning utformar och påverkar kommunernas sociala arbete. Å andra sidan har vi i Sverige valt ett styrelsesätt som är utformat på detta vis. Utifrån den aspekten kanske det snarare skulle vara orimligt att det partipolitiska styret inte skulle synas i och påverka det sociala arbetet i kommunerna.

I relation till lekmännens ansvarsposition tycker vi det är intressant att fundera kring de utbildande socialarbetarnas yrkesstatus och legitimitet. Eftersom socialnämnden är det organ som har det yttersta ansvaret för all verksamhet som bedrivs av Socialtjänsten innebär detta att det arbete som de professionella utför är delegerat till dem. Även de arbetsuppgifter som chefer och andra tjänstemän i en högre position utför är delegerat av socialnämnden. Det finns

i stor utsträckning ett handlingsutrymme för de enskilda tjänstemännen, men socialnämnden är hela tiden väldigt närvarande och inflytelserika i verksamheten. Detta sänder en signal om de professionella socialarbetarna, deras kompetens, yrkesansvar och legitimitet. Känslan blir att verksamheten inte kan ansvara för sig själv och att det måste förekomma någon typ av yttre kontroll. Därmed minskas socialarbetarnas legitimitet, de som egentligen har den kunskap och utbildning som krävs för arbetet och beslutsfattandet har en lägre position vad gäller ansvar än de, ofta utbildade inom området, politiker/lekmän som sitter i socialnämnden. Dock finns det ju alltid två sidor av myntet, tanken med att politikerna har det yttersta ansvaret är att stärka rättssäkerheten för klienten samt öka allmänhetens rätt att påverka och få möjlighet till insyn i offentlig verksamhet. Även den slutsats som Forkby, Höjer och Liljegren (2013) drar av sin studie om att politikens inflytande består av en växelverkan, vilket innebär att politiken inte bara påverkar utan även påverkas av det sociala arbetet, tycker vi är en intressant aspekt att ta i beaktning vid diskussion om politikens inflytande i socialt arbete. Med det synsättet kan den politiska delaktigheten också ses som en tillgång och en möjlighet för socialarbetare att skapa dialog och påverka beslutsfattarna. Detta anser vi vara en positiv aspekt i debatten kring politikinflytande i socialt arbete.

Under arbetets gång med vår studie har vi strävat efter att finna konkreta skillnader mellan Umeå och Nacka. Genom vår förståelse avseende användningen av kommunala riktlinjer i det praktiska arbetet, kan vi anta att de skillnader som framträtt påverkar det praktiska arbetet i kommunerna. Detta i sin tur innebär en stor skillnad för klienterna. De skillnader som kan skönjas i riktlinjerna leder till stora skillnader för klienterna beroende på vilken kommun man är bosatt i. Även här tycker vi det är intressant att reflektera kring det kommunala självstyre som vi har i Sverige. Det innebär en stor frihet för kommunerna, och även en möjlighet för kommunens invånare att påverka det lokala styret efter egna önskemål. Däremot kan man ställa sig frågan om det är rimligt att bostadskommun ska spela en avgörande roll för vilket stöd och hjälp som erbjuds, då var man bor inte alltid är valbart för alla.

Naturligtvis kan vi inte fastslå att de skillnader som framträder i riktlinjerna även är synliga i det praktiska arbetet. För att kunna göra detta krävs ytterligare studier som involverar empiriska undersökningar av det praktiska arbetet i respektive kommun, något som vi inte haft utrymme till i denna studie. Både vad Johansson (2005) lyfter fram avseende en kunskapslucka på området och bristen på tidigare forskning som vi hittat inför denna studie, vittnar om att politiskt inflytande i kommunalt socialt arbete är ett område som inte tidigare är

väl utforskat. Det finns alltså utrymme för flera nya studier som behandlar detta område. Vi tycker det hade varit intressant att vidare undersöka ifall det förekommer faktiska skillnader mellan kommuners sociala arbete och även kombinera detta med tjänstemän och politikernas egna uppfattningar om skillnader och likheter. Vidare skulle det även vara intressant att studera hur väl partipolitiska idéer implementeras i verksamheten, detta utifrån att Sveriges styrelsesätt motiveras av allmänhetens rätt och möjlighet till att påverka.

Något vi tar med oss från arbetet med denna uppsats till vår yrkesroll och arbetet i Socialtjänsten är att socialt arbete handlar om en balansgång. En balansgång mellan att hjälpa för lite eller hjälpa för mycket. Det handlar om att aldrig ta ifrån någon dennes egen förmåga och tro på den egna resurser, men att samtidigt kunna hjälpa när förmåga inte finns. De här extremerna är något vi kan se i de partipolitiska ideologierna men även i riktlinjerna. Det ter sig som att de olika ideologierna står och väger mellan just den här balansgången. Vår uppgift som inom Socialtjänsten är att gå in när den egna förmågan inte räcker till, men det är viktigt att inte ta ifrån den enskilda den egna ansvaret.

8 Referenslista

- Andersson, Jonas & Larsson, Bo Per (2008). Förord. I *Makten över kommunerna. Forskning om självstyre, hierarkier och nätverk*. Stockholm SKL, ss. 5-7.
- Aspalter, Christian, Jinsoo, Kim & Sojeung, Park (2009). Analysing the Welfare State in Poland, the Czech Republic, Hungary and Slovenia: An Ideal-Typical Perspective. *Social Policy & Administration*, 43(2), ss. 170-185.
- Beckman, Ludvig (2005). *Grundbok i idéanalys*. Stockholm: Santréus Förlag.
- Bendz, Anna & Johansson, Folke (2008). Maktskifte i kommuner. I *Makten över kommunerna. Forskning om självstyre, hierarkier och nätverk*. Stockholm SKL, ss. 69-86.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2012a). Idé- och ideologianalys. I Bergström, G. & Boréus, K. (red.) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur, ss. 139-175.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2012b). Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. I Bergström, G. & Boréus, K. (red.) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur, ss. 13-48.
- Brandsma, Eva (2013). Proffs vs politik. *Chefstidningen*, nov 2013.
<http://chefstidningen.se/reportage/proffs-vs-politik> [2015-12-14]
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.
- Forkby, Torbjörn, Höjer, Staffan och Liljegren, Andreas (2013). Making sense of common sense: examining the decision-making of politically appointed representatives in Swedish child protection. *Child & Family Social Work*, sep 2013, ss. 1-12.
- Johansson, Stefan (2005). Socialtjänstens organisation som forskningsobjekt. *Socialvetenskaplig tidskrift*, nr. 2-3, ss.108-124.
- Lagergren, Fredrika (1999). *På andra sidan välfärdsstaten. En studie i politiska idéers betydelse*. Diss. Göteborgs Universitet. Eslöv: Brutus Östlings Bokförlag Symposium.
- May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (2008). *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Moderaterna (2013). *Moderaternas idéprogram. Ansvar för hela Sverige*.
http://www.moderat.se/sites/default/files/attachments/ideprogram_-_ansvar_for_hela_sverige_2013_1.pdf [2015-11-24]
- Montin, Stig (2007). *Moderna kommuner*. Malmö: Liber AB.

- Nacka kommun (2013). Riktlinje - Riktlinjer för ekonomiskt bistånd.
SFS 1974:152. *Regeringsformen*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 1991:900. *Kommunallag*. Stockholm: Finansdepartementet.
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Statistiska Centralbyrån (2014). *Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2014 och befolkningsförändringar 2014*. http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningens-sammansattning/Befolkningsstatistik/25788/25795/Helarsstatistik---Kommun-lan-och-riket/385423/ [2015-11-23]
- Sveriges kommuner och landsting (2015).
<http://skl.se/demokratiledningstyrning/valmaktfordelning/valresultatmaktfordelning2014/valresultatochmaktfordelningsammanstallning19942014.370.html> [2015-10-27]
- Socialdemokraterna (2013). *Ett program för förändring*.
<http://www.socialdemokraterna.se/upload/Kongresser/Kongress2013/Ett%20program%20for%20forandring.pdf> [2015-11-24]
- Socialdepartementet (1979). *Regeringens proposition 1979/80:1 om socialtjänsten*.
Stockholm: Regeringskansliet.
- Umeå kommun (2013). *Försörjningsstöd – Policy och riktlinjer inom Umeå kommun*.
- Vetenskapsrådet (u.å). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [2015-10-27]

Bilaga 1 - Mailförfrågan

Hej!

Vi är två studenter på Socialhögskolan vid Lunds universitet. Vi håller nu på att arbeta med vår kandidatuppsats, där vi har valt att studera riktlinjer för ekonomiskt bistånd från olika kommuner. Vi har valt ut två kommuner utifrån vilken politik som varit styrande i kommunen sedan de senaste valen, och Umeå/Nacka kommun är en av de två kommuner vi valt att ha med i vår undersökning.

Vi undrar om du har möjlighet att maila era riktlinjer eller andra styrdokument som gäller ekonomiskt bistånd till oss, då vi inte har hittat dem på er hemsida.

Stort tack för hjälpen!

Med vänliga hälsningar

Emma Henning
Johanna Falk
Socialhögskolan Lund